

GLOBALITZACIÓ, MODERNITAT I
LLENGUA: NOVES PERSPECTIVES
DE LA LLENGUA A L'EDUCACIÓ
INFORME EUNOM

ISBN: 978-84-695-6373-1

GLOBALITZACIÓ, MODERNITAT I LLENGUA: NOVES PERSPECTIVES DE LA LLENGUA A L'EDUCACIÓ.

Informe EUNoM

Glyn Williams, autor principal

Aquest és l'informe final del projecte EUNoM, cofinançat pel Programa d'Aprenentatge Permanent de la Unió Europea i realitzat entre el novembre de 2009 i l'octubre de 2012. La Xarxa Europea d'Universitats en Multilingüisme, amb més de 25 membres a tot Europa, es va reunir per primera vegada a Barcelona el 2007 per a debatre els canvis que el procés de globalització origina a l'enfocament, per part de les universitats i de la societat en general, del multilingüisme com a repte i especialment com a oportunitat.

Durant els tres anys que la UE ha cofinançat el projecte, s'han celebrat cinc simposis europeus:

- Symposium 1 on "Language teachers: Training for a New Paradigm" (Udine, Friuli, Italy, 7-8 September 2010)
- 1r Simposi sobre "Professors de llengües: formar per a un nou paradigma" (Udine, Friül, Itàlia, 7-8 de setembre de 2010)
- 2n Simposi sobre "Educació superior i recerca en multilingüisme: repte o oportunitat?" (Ljouwert, Frísia, Països Baixos, 18-19 de novembre de 2010)
- 3r Simposi sobre "Gestionar societats i institucions multilingües i multiètniques" (Koper, Eslovènia, 20-21 de juny de 2011)
- 4t Simposi sobre "Multilingüisme a l'economia del coneixement: repàs dels mercats laborals i responsabilitat social corporativa" (Belfast, Irlanda del Nord, Regne Unit, 14-15 de novembre de 2011)
- 5è Simposi sobre "Aprenentatge electrònic, TIC i llengües" (Barcelona, Catalunya, Espanya, 14-15 de maig de 2012)

El lloc web del projecte es manté per als visitants que s'interessin pels temes tractats: <http://eunom.uoc.edu>.

Aquest document també pot descarregar-se des del lloc web.

Participants com a membres institucionals de ple dret del projecte:

- Centro Internazionale sul Plurilinguismo, Università di Udine (Friül, Itàlia; Silvana Schiavi-Fachin, Carlo Marcato, Fabiana Fusco, Giorgio Ziffer, Paola Fogar)
- Fryske Akademy / Mercator Research Centre (Frísia, Països Baixos; Alex Riemersma, Saskia Benedictus)
- University of Primorska - Università del Litorale (Koper / Capodistria, Eslovènia; Lucija Čok, Nives Zudić Antonic, Mojca Del Fabbro)
- Queen's University Belfast (Irlanda del Nord, Regne Unit; Eugene McKendry)
- Erasmushogeschool Brussel (Bèlgica; Maria Lara Sanz Vicente, Kristin Tytgat, Rita Temmerman, Alexandra Rosiers, June Eyckmans)

- Centre for European Research (Gal·les, Regne Unit; Glyn Williams)
- Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya (Catalunya, Espanya; Miquel Strubell, Natàlia Marrugat, Marta Torres)

Descàrrec. Aquest projecte ha sigut finançat amb el suport de la Comissió Europea. Aquest document només reflecteix l'opinió dels autors, sense que la Comissió es responsabilitzi per cap ús que es pugui fer de la informació que contingui.

Amb el suport del Programa d'Aprenentatge Permanent de la Unió Europea

ÍNDEX

	RESUM	7
1	INTRODUCCIÓ	9
2	SIMPOSI A: PROFESSORS DE LLENGÜES: FORMAR PER A UN NOU PARADIGMA	15
3	SIMPOSI B: EDUCACIÓ SUPERIOR I RECERCA EN MULTILINGÜISME: REpte O OPORTUNITAT?	21
4	SIMPOSI C: GESTIONAR SOCIETATS I INSTITUCIONS MULTILINGÜES I MULTIÈTNIQUES	27
5	SIMPOSI D: LLENGUA I ECONOMIA DEL CONEIXEMENT	35
6	SIMPOSI E: APRENTATGE ELECTRÒNIC, TIC I LLENGÜES	43
7	CONCLUSIÓ	49
8	RECOMANACIONS	51
9	BIBLIOGRAFIA	53
	ANNEX: Ponències presentades als cinc simposis temàtics	55

Setembre 2012.

RESUM

1. Impulsat per una filosofia neoliberal, el procés de globalització és responsable pels canvis profunds en la nostra percepció de la llengua i de l'educació superior. Els significats elaborats per la societat industrial estan trontollant. La llengua ja no es vincula tan estretament a l'estat nació, al seu territori i a la gent que hi viu. Les llengües també s'alliberen de la rigidesa de la forma. L'educació superior es converteix en un fenomen global i comercialitzat, amb universitats que competeixen al mercat lucratiu dels "estudiants estrangers".
2. L'hegemonia lingüística reposa en la manera com una sèrie d'institucions concorren en determinades perspectives o filosofies, interessos compartits i objectius comuns relacionats amb l'ordre normatiu. Aquestes institucions estan basades en el concepte de societat com a nació o grups socials constituïts en relació amb les activitats reguladores de l'estat. Els problemes es creen i es resolen a través d'aquesta comunitat. La identitat significa la manera com això representa una configuració d'objectes i subjectes que es relacionen mútuament d'una determinada manera que fa convergir l'individu com a subjecte i la nació i la llengua com a objectes.
3. Mentre aquesta afiliació institucional persisteixi, les llengües estatals es trobaran poc amenaçades per l'entrada en escena de l'anglès com a llengua global. El context de la producció en anglès allí on no és una llengua estatal no s'integra en el context institucional de tal manera que jugui un paper important en la generació d'una identitat. Un cop reconeixem l'educació superior com a quelcom que pertany a l'esfera global, se suposa que l'anglès, com a forma globalitzada del discurs, se centrarà més en les seves actuacions
4. Els canvis socials obliguen a noves perspectives pel que fa a l'aprenentatge de llengües. L'ensenyament de llengües passa de l'ensenyament d'una llengua concreta al concepte de "professor de llengües". Les teories de l'aprenentatge esdevenen importants i emergeixen nous models d'aprenent de llengües. Hi ha un canvi d'accent, d'aspirar a atènyer el domini d'un parlant nadiu al concepte de comunicador plurilingüe. Es destaca la flexibilitat, i la capacitat lingüística de l'individu correspon a contextos concrets. La llengua normativa dóna pas a la tolerància envers la barreja i la hibridació lingüístiques. També hi ha un nou accent en la competència intercultural, al mateix temps que l'ús lingüístic és concebut com a pràctica social. En aquest sentit, l'augment del moviment demogràfic origina la desinserció i reinserció cultural de la llengua.
5. La importància de les llengües per a la pràctica econòmica va en augment. Renova l'accent en els vincles de triple hèlix entre educació superior, govern i empresa. La qüestió que sorgeix és fins a quin punt l'empresa s'ha de fer càrrec de l'ensenyament de llengües. En molts sentits, el paper de l'educació superior a la triple hèlix està relacionat amb la recerca. En el marc de la nova economia, només les millors universitats col·laboren amb les principals multinacionals en la generació de patents. Hi ajuda la relaxació de l'ús lingüístic en el registre de patents. Tanmateix, continua parant-se poca atenció al paper del treball en línia en un mercat global que requereix coneixements lingüístics. Mentre les universitats persisteixen en relegar la llengua a departaments determinats, al mateix temps que ignoren les necessitats lingüístiques dels estudiants i de la facultat, hi haurà poca esperança d'impulsar els vincles entre la llengua i la recerca per a actuar en un mercat global.
6. La gestió lingüística està canviant a partir d'un context en què l'estat fiscalitza una llengua i cultura territorialitzada i la identitat associada. A mesura que la gestió passa del govern a la governança, l'atenció es va centrant més en l'autogovernança i en els mitjans dis-

cursiusa través dels quals és transmesa. Això implica el Mètode Obert de Coordinació de la CE que crea lligams entre les comunitats locals i els seus individus d'una banda i nivells de gestió més alts de l'altra. A mesura que la responsabilitat per la gestió de les llengües regionals passa de l'estat als governs regionals, entra en joc la idea de la governança multinivell. Aquests dos processos junts resulten en una nova percepció de la gestió de la llengua. En la gestió de les llengües regionals, es mantenen els problemes ja que, en aquest nou context, cal dedicar uns recursos escassos a mantenir la gestió de la llengua.

7. El procés de producció de l'economia industrial originava una escassa interacció entre els treballadors. En canvi, la producció a l'economia del coneixement es basa en el treball en grup, en què els individus aprenen l'un de l'altre a partir de la pràctica. L'element reflexiu d'aquest procés guanya pes quan entra en joc més d'una llengua al treball. La manera com les llengües varien en el seu procés de significació produeix una varietat de contextos simbòlics que aprofundeixen la relació entre el significat i la percepció. Això contribueix considerablement a la creativitat.
8. És massa simplista pensar en les noves tecnologies com a vincle entre les TIC i l'aprenentatge de llengües. Hi ha una necessitat de contextualitzar el procés d'aprenentatge mitjançant quelcom més que la competència lingüística. Cal desenvolupar entorns de treball en línia que ajudin a materialitzar la creativitat en el context de la llengua. Això significa integrar el vincle entre l'ús de les TIC i l'aprenentatge de llengües mitjançant la triple hèlix i els corresponents processos de treball integrats. Cal utilitzar tecnologies tant mòbils com fixes. El que té de nou la tecnologia és la seva capacitat de facilitar el treball en xarxa a través del temps i l'espai. Tanmateix, també cal reconèixer que la tecnologia és un producte social i que la seva forma representa discursos que poden tant restringir com presentar possibilitats.
9. Estem vivint en una nova era en què la llengua i l'educació superior estan sent repensades. L'educació satisfà les necessitats de l'individu i de l'economia. Atès que els individus s'articulen en un context globalitzat i en l'economia del coneixement, la nostra percepció de l'ensenyament de llengües s'ha de sotmetre a una profunda reavaluació. Això requereix una nova orientació pel que fa a com, per què i què aprenem, així com un salt qualitatiu en el pensament ortodox relatiu a l'educació superior. És un procés que ens afecta a tots.
10. Aquest informe recomana que aquesta redefinició es dugui a terme a tots els nivells, tot proposant algunes mesures pràctiques concretes per a contribuir al procés.

1. INTRODUCCIÓ

El procés de canvi sembla haver-se accelerat profundament als darrers anys. Els discursos anteriorment estables, amb els seus significats relativament fixos i els seus vincles institucionalment consolidats, estan frondant, plantejant dubtes sobre la naturalesa de la societat. Els processos relacionats de globalització i modernització estan fomentant contextos socials totalment nous que exigeixen canvis en la nostra percepció de la societat i la nostra manera d'enfrontar-nos als temes importants.

En aquest context, els responsables per l'ensenyament de llengües no semblen ser generalment conscients de les noves demandes plantejades a l'ensenyament de llengües a causa de les noves circumstàncies i condicions. Això no sols és cert a l'educació primària i secundària, sinó també a l'educació superior. De fet, s'han fet pocs esforços per debatre la interacció entre les institucions d'educació superior, l'empresa privada i les autoritats públiques per a plantejar la idea de la importància de la llengua i de les llengües per al futur. En aquesta sèrie de simposis, destaquem que cal descompartimentar l'ensenyament lingüístic i que les disciplines no lingüístiques han d'assumir la importància de la llengua per a la seva pràctica.

i. Globalització i diversitat lingüística i cultural. La globalització implica un nou context per al flux de capital financer. La velocitat de les transaccions financeres s'ha accelerat considerablement, les fusions i compres mouen sumes astronòmiques i el flux de capital ha passat a ser global. A la circulació de capital financer s'ha afegit la circulació de capital humà en forma de migració. No sols es reclama el reconeixement d'una ciutadania de residència, sinó també del valor de la diversitat lingüística i cultural per a tots els països, fins i tot aquells sotmesos als règims polítics més intransigents. Tot i així, la riquesa dels contextos multilingües és sovint ignorada a l'àmbit públic, i l'educació deixa sistemàticament d'explotar aquests recursos valuosos. El nouvingut tendeix a ser tractat amb malfiança o com a amenaça a discursos obsolets de puresa lingüística i cultural.

El paper de la llengua a l'economia també està canviant. El pas d'una economia industrial a una economia del coneixement implica uns entorns laborals força diferents. En la concepció taylorista de la producció industrial, el treball era organitzat de tal manera que el treballador restava bàsicament en silenci i aïllat. La llengua no tenia importància per al treball. A l'economia del coneixement, aquest enfocament canvia. El treball s'organitza al voltant d'un equip que treballa i aprèn a partir de la pràctica. La interacció i les opinions compartides passen al primer pla, i la llengua juga un paper determinant en el procés de treball (Williams, 2010).

Com veurem més endavant, hom diu que estem passant de la modernitat a la modernitat tardana (Beck, 1998). A la societat industrial moderna, la nostra afiliació a les institucions i les nostres identitats estaven generalment condicionades per la tradició, és a dir, l'estabilitat dels discursos clau era tan gran que la pràctica social implicava una reflexivitat tan sols limitada. La diferenciació

ELS RESPONSABLES PER L'ENSENYAMENT DE LLENGÜES NO SEMBLEN SER GENERALMENT CONSCIENTS DE LES NOVES DEMANDES QUE LES NOVES CIRCUMSTÀNCIES I CONDICIONS PLANTEGEN A L'ENSENYAMENT DE LLENGÜES A TOTS ELS NIVELLS.

A MESURA QUE LA TRADICIÓ PERD IMPORTÀNCIA I AUGMENTA LA MOBILITAT SOCIAL, EMERGEIX L'INDIVIDUALISME I AUGMENTA LA NECESSITAT DE DUR A TERME UN PROCÉS REFLEXIU

social ressaltava la classe social, la divisió del treball per gèneres, la família nuclear i les organitzacions burocràtiques públiques i privades de grans dimensions. El procés de modernització comporta una força democratitzadora que permet a les institucions de transformar-se, al mateix temps que mina les estructures de la societat industrial.

En la modernitat reflexiva o tardana, es dissolen la cultura i la consciència de classe, així com les funcions del gènere i de la família. Com que les organitzacions i institucions socials i polítiques de la societat industrial es basaven en aquestes formes de consciència col·lectiva, aquestes també es dissolen. Aquesta "destraditionalització" és acompanyada per un augment de la individualització. Els compromisos de classe i la solidaritat associada són substituïts per trajectòries individuals de mobilitat social, tot desfent les identitats de classe. L'estat, com a pilar de creença i justícia i com a base d'afiliació i d'identitat política, perd importància, tot originant una fragmentació de la identitat cultural.

A mesura que els individus s'alliberen progressivament de les restriccions de la tradició i de la integració associades a les institucions de la societat industrial, emergeix l'individualisme. Els individus ja no són forçats a restar junts sinó que poden triar les seves afiliacions. Són desinserits i després reinserits. Atès que la tradició ha deixat de donar forma a la societat i al comportament, hi ha una major necessitat de dur a terme un procés reflexiu. Les relacions són negociades en nous contextos i emergeixen nous moviments socials, especialment els que es basen en la multiculturalitat. És clar, res no garanteix que aquests nous contextos tampoc acabin sotmetent-se a una estabilització amb el temps: també poden arribar a ser considerats com a "tradició". Tanmateix, constitueixen un conjunt ben diferent de discursos que no pas els que s'associen amb la "modernitat".

Encara que hom no acabi d'acceptar aquest panorama de canvi social i cultural, els arguments de la postmodernitat són igualment inquietants. Presenten un supòsit convincent per a veure la Il·lustració des del seu prisma ideològic: estava lligada a uns objectius i institucions concrets, tot generant una base sòlida per a la desigualtat i la injustícia.

ii. Nous enfocaments de l'ensenyament de llengües. A molts llocs, l'ensenyament de llengües s'enfronta a aquests processos de canvi d'una manera fragmentada i sovint irreflexiva. L'ensenyament de llengües està passant per una crisi perquè la reestructuració social, econòmica, política i cultural està plantejant noves demandes a l'ús de la llengua. D'una banda, el context i les eines ortodoxes per a l'aprenentatge de llengües ja no són adequats; de l'altra, el sistema educatiu no està responenent a les necessitats de diferents institucions ni proporciona contextos adequats per a l'aprenentatge i la pràctica de llengües. Fins a la dècada de 1970, l'enfocament ortodox de l'aprenentatge de llengües, encara molt difós a Europa i a tot el món, consistia en ensenyar llengües "estrangeres" a l'aula, normalment com a matèria i sovint buit de qualsevol vinculació pràctica amb situacions reals de l'ús lingüístic. S'esperava que les llengües s'apreguessin d'acord amb una normativitat imposada, derivada de contextos idealitzats que corresponien a l'estandardització. Per altra banda, el ràpid procés de canvi tecnològic, social i cultural està tornant aquests contextos cada vegada més superflus, a mesura que l'atenció sintàctica donada a la norma cedeix a una preocupació per la base semàntica de l'ús i la capacitat de comunicació que l'acompanya.

EN L'ENSENYAMENT DE LLENGÜES, L'ATENCIÓ SINTÀCTICA DONADA A LA NORMA ESTÀ CEDINT A UNA PREOCUPACIÓ PER LA SEMÀNTICA I LA CAPACITAT DE COMUNICACIÓ.

Els professors de llengües recorren cada vegada més a l'ús de les noves tecnologies. Això es produeix sovint com a simple pràctica sense reflexionar en el context pedagògic i teòric de l'ús de la tecnologia en qüestió. El potencial de les noves tecnologies per a l'ensenyament i l'aprenentatge de llengües és immens. El context inclou totes les formes d'interacció així com

dissenys i fórmules d'aprenentatge individuals. Tanmateix, també cal considerar els processos pensats per a incloure no sols contextos nous sinó també una nova contextualització filosòfica i teòrica. És totalment fora de lloc afegir les noves tecnologies merament als contextos i marcs presents d'ensenyament i d'aprenentatge de llengües.

Cal anar a buscar els orígens d'aquest canvi a les noves demandes plantejades als ciutadans i a les institucions com a resultat de la nova economia i la seva relació amb la globalització. Les relacions entre les llengües també estan canviant. La creença que l'anglès s'està convertint en una llengua global fa que molts es pensin que n'hi ha prou amb saber-lo per a accedir al mercat global. A causa en part d'aquesta idea, veiem que la situació d'algunes *linguae francae* està canviant. Al mateix temps, la governança multinivell del context polític europeu actual ha assumit una forta tendència cap a la cessió de competències cap al nivell regional a molts estats. Això contribueix a una reavaluació de la importància de les anomenades llengües regionals i minoritàries per a una sèrie d'usos. La segmentació dels mercats laborals derivada d'una tendència a equiparar el treball a les multinacionals amb l'ús de l'anglès resulta en una forma de diglòssia que mina la preeminència d'algunes llengües estatals. Les relacions dels grups lingüístics es troben en un estat de flux. Tanmateix, la resposta de les institucions responsables per l'aprenentatge de llengües és simplista i monolítica: deixen sistemàticament de relacionar el context i l'àmbit de l'aprenentatge de llengües amb una percepció de canvi.

iii. Les llengües a l'economia del coneixement. Per altra banda, l'evidència apunta cada vegada més a un estret lligam entre la diversitat lingüística i el treball a l'economia del coneixement. Les pràctiques laborals multilingües són considerades importants per a la generació de coneixement. Els economistes apunten de manera creixent al vincle entre llengua i màrqueting (CILT, 2006). Les cadenes de valor econòmic s'amplien –incorporant la territorialitat i l'extraterritorialitat–, tot suggerint que les cadenes consten cada vegada més de baules –activitats– que tenen lloc en una varietat d'entorns lingüístics. L'evidència dels entorns laborals reals indica que dins l'economia del coneixement hi ha un ús constant d'un seguit de llengües diferents, encara que pugui predominar l'ús d'una o de diverses *linguae francae* en cada cas. El que cal en entorns laborals és centrar-se en la semàntica i en l'entesa mútua en lloc de la sintaxi i la puresa. Actualment, en sabem massa poc.

Per tant, la idea de quina llengua caldria ensenyar està mal enfocada; a més, els recursos disponibles per a l'ensenyament de llengües són totalment inadequats. Massa professors ensenyen llengües sense haver tingut mai l'ocasió d'usar la llengua que ensenyen en un context real (Williams i Strubell, 2006). Ara que el pèndol està oscil·lant d'una preocupació per les llengües "tradicionals" cap a una preocupació per les llengües anomenades "globals", els professors es troben desplaçats, o sovint se'ls demana que comencin a ensenyar llengües amb les quals no estan prou familiaritzades. La liberalització del procés educatiu resulta en un major pes de la demanda que restringeix la importància de la planificació centralitzada per part de l'oferta (Williams; Strubell i Williams, 2011). La competència entre disciplines i llengües preval.

L'actual enfocament centrat en l'aprenentatge de llengües a la infantesa parteix d'una base errònia, tant pel que fa a la capacitat dels professors per a treballar en aquest nou escenari com pel que fa a la comprensió de l'objectiu perseguit per aquest tipus d'iniciatives. Aquest enfocament planteja noves exigències a l'organització de l'ensenyament i l'aprenentatge de llengües, unes exigències que requereixen centrar-se particularment en la continuïtat mitjançant l'educació de l'alumne i en el context. Caldria incloure-hi l'aspecte de considerar

**LES PRÀCTIQUES LABORALS
MULTILINGÜES SÓN IMPORTANTS PER
A LA GENERACIÓ DE CONEIXEMENT;
PODEN FOMENTAR LA REFLEXIVITAT
I, PER TANT, LA CREATIVITAT.**

els "desigs i necessitats" de l'aprenent i estratègies d'aprenentatge, considerant que poden variar durant el procés d'aprenentatge permanent. Hi ha qui diu que la recerca fonamental en el desenvolupament i el funcionament del cervell humà, des de la fase prenatal endavant, és important en aquest aspecte.

Fins i tot allí on el procés d'aprenentatge té un èxit notori, no deixa d'haver-hi problemes associats amb el pas del domini d'una llengua al seu ús i pràctica.

En conseqüència, no sorprèn gaire que en alguns estats, els estudiants arribin a la universitat amb poc coneixement de qualsevol llengua que no sigui la llengua oficial o dominant d'aquell estat. A això cal afegir-hi la ignorància, per part del personal universitari, del paper de les llengües estrangeres a la pràctica acadèmica. Fan un ús constant de la llengua, però rarament hi reflexionen. La llengua té una importància per a moltes disciplines que és fora de l'abast possiblement de la majoria de la facultat, i en el context econòmic actual, les activitats de base lingüística es troben tràgicament entre les primeres víctimes de les retallades. La política educativa es troba clarament immersa en un estat d'incertesa i de flux. L'autonomia de l'estat nació està sent repensada i cal un abordatge més ampli de l'ensenyament de llengües que impliqui un enfocament transnacional. Aquest context més ampli ha de ser flexible, de manera que els professors es comprometin a formar estudiants capaços d'actuar en una sèrie de contextos. Les activitats dels simposis del nostre projecte han sigut pensades per a aplanar constructivament i provocadora el camí cap aquesta fi.

iv. Repensar l'educació superior, la societat i la diversitat lingüística. A la llum d'aquesta situació, un dels objectius del projecte EUNoM és l'elaboració d'un model que permeti repensar la relació entre l'educació superior, altres nivells educatius i formatius, la societat i la diversitat lingüística. Aquest model ha de ser compatible o comunicar les prioritats de recerca de la UE. La intenció és que el model es derivi de les qüestions clau formulades com a base dels diferents simposis organitzats. Els coneixements presentats per a tractar aquests temes i les formulacions derivades de la lògica del projecte formen la base per a elaborar el model.

EUNOM ASPIRA A REPENSAR LES RELACIONS ENTRE TOTS ELS NIVELLS D'EDUCACIÓ I FORMACIÓ SUPERIOR, LA SOCIETAT I LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA, AMB LA IDEA D'APORTAR-HI LES PRIORITATS DE LA UE EN MATÈRIA DE RECERCA.

S'han elaborat cinc temes clau, a saber:

1. Professors de llengües: formar per a un nou paradigma
2. Educació superior i recerca en multilingüisme
3. Gestionar societats multilingües i multiètniques
4. Multilingüisme a l'economia del coneixement: mercats laborals i responsabilitat corporativa
5. TIC, aprenentatge electrònic i llengües

La lògica d'aquest disseny és que l'ensenyament de llengües ha de capacitar els individus perquè tinguin un paper important i coherent dins la societat. Això no es limita a exigir una forma adequada d'ensenyament i aprenentatge de llengües, sinó també l'ús de les capacitats adquirides a l'escola, a l'educació superior (ES) i al mercat laboral. En aquest sentit, pot semblar estrany deixar de banda l'ús social de la llengua. Tanmateix, si tractem les activitats de l'ES i l'ocupació com a pràctiques socials, queda clar que l'ús social de les llengües adquirides es dona per descomptat i que l'ús lingüístic no es limita a determinats contextos. Queda per veure

Estat liberal – cedeix competències/responsabilitat

|

Multinivell

|

Individualisme + societat civil

|

Autogovern/autoregulació

Governança

Convergència de filosofies polítiques

Sobirania reduïda – importància de les institucions globals

Declivi de l'estat del benestar

–i aquest és un àmbit de recerca interessant– si el procés d'aprenentatge-ensenyament pot arribar a tenir prou continuïtat perquè els estudiants assoleixin un nivell de domini prou alt de diverses llengües perquè puguin realment aprofitar els nous models ideats per a l'educació superior. Els nous programes de la UE farien bé de destacar i donar el suport adequat al procés d'aprenentatge en el seu conjunt, altrament la innovació de l'ES en aquest àmbit estarà probablement condemnada al fracàs.

2. SIMPOSI A. PROFESSORS DE LLENGÜES: FORMAR PER A UN NOU PARADIGMA

Calen avenços trencadors perquè la nova política europea mantingui i desenvolupi la diversitat en l'aprenentatge de llengües. L'ús de l'educació per la diàspora i les minories en suport del multilingüisme i de la continuïtat cultural és important a la vista de les exigències d'una globalització ampliada i de les forces assimiladores. La immigració canvia la composició de les societats, aportant una rica diversitat als sistemes d'ensenyament/aprenentatge. Els mestres d'escola necessiten suport (noves estratègies i metodologies) en els seus esforços educatius; i els estudiants necessiten formació per a poder aprofitar les oportunitats de l'aprenentatge permanent.

Els organismes d'educació superior són responsables per la formació dels professors del futur. Necessiten un nivell sòlid de competències comunicatives transculturals. Les universitats també han d'analitzar qüestions com l'adaptació dels plans de formació de professors per a preparar els professors de llengües per a nous contextos; les implicacions pedagògiques del treball en contextos diversos, la seva inclusió en cursos de formació de professors, etc. S'han comparat enfocaments a través de centres i sistemes. S'han considerat els principals factors d'impuls i de restricció polítics i socioculturals, i com respondre-hi amb imaginació.

Al simposi inaugural, Kelly defensa el pas del paradigma ortodox del professor d'una llengua concreta al de "professor de llengües". Indica que els canvis en el context social obliguen a nous enfocaments contextualitzats en un nou paradigma (Kelly, 2004). Això implica que les disciplines afectades s'obrin a un canvi en els seus postulats fonamentals. Vist com la globalització està diluint la territorialitat dels estats i

de les seves llengües i sobirania, això no és gaire sorprenent. El paper de l'estandardització en la construcció i constitució d'una llengua a partir d'un territori estatal està ara en dubte. La menor importància de les fronteres dins la Unió Europea augmenta la necessitat i les oportunitats d'interaccions socials en una pluralitat de contextos i en una varietat de llengües, incloses les dels antics països veïns. La demanda d'algunes llengües està creixent (sovint en detriment d'altres) i les xarxes socials que utilitzen les noves tecnologies travessen territoris lingüístics. De manera semblant, les demandes d'ocupació impliquen xarxes que transcendeixen el territori lingüístic, i l'ús funcional de la llengua també es posa en dubte, així com la manera com és vist jeràrquicament.

Les institucions d'educació superior són responsables per l'educació i formació de professors de llengües, proporcionant-los tant les competències lingüístiques com a futurs professors com la seva formació com a professors i educadors. Aquests dos papers no solen estar integrats

ENSENYAMENT DE LLENGÜES

De la forma a la pràctica
Efectivitat contra puresa
Flexibilitat/aprenentatge personalitzat
Centrat en la comunicació – "comunicador plurilingüe"
Ventall ampliat de llengües

**MOLTS PROFESSORS DE LLENGÜES
NO TENEN L'EXPERIÈNCIA DE
CAMP EN LA LLENGUA QUE
ENSENYEN PERQUÈ S'HAN FORMAT
EN UNA LLENGUA DIFERENT O EN
CAPACITATS DIFERENTS, O BÉ NO
HAN TINGUT L'OCASIÓ DE VIURE AL
RESPECTIU PAÍS.**

sense solució de continuïtat, ja que els estudiants solen passar d'unitats o departaments de llengües per a la primera tasca a departaments que centren els seus esforços en la formació educativa per a la darrera. Se suposa implícitament que l'estudiant té prou competència lingüística per a esdevenir un professor de llengües competent. Tanmateix, queda clar que hi ha moltes maneres possibles de definir les competències que calen i les maneres d'assolir-ne cadascuna. Això pot haver funcionat bé mentre l'atenció se centrés en els principis teòrics de la llengua però, com veurem, això està canviant de pressa, de manera que a l'estudiant ja no li calen només els principis teòrics sinó molt més que això. És evident que un gran nombre de professors de llengües no tenen l'experiència de camp en la llengua que ensenyen. Aquesta qüestió és, per si mateixa, objecte d'un canvi profund, ja que la demanda per aprendre una llengua canvia. En aquest sentit, aplaudim els intents del Consell d'Europa de desenvolupar maneres d'estandarditzar i d'avaluar els nivells de competència per tal d'establir un grau de comparació dels objectius i del nivell assolit.

Una segona qüestió que sorgeix és la relació entre les dues disciplines: llengua/lingüística i educació. Reconeixem que la persona principalment responsable per la formació de professors de llengües serà un professor de llengües experimentat i competent, però això com a tal no garantirà una actitud reflexiva pel que fa a les dues disciplines. Això és important perquè cada camp es basa en part en altres disciplines, que al llarg del temps estan sotmeses a canvis significatius. Així doncs, un canvi en l'ensenyament de llengües cap a un enfocament en l'ús lingüístic com a pràctica social implica una orientació compartida entre les dues disciplines, cosa que no es pot garantir sense un exercici teòric reflexiu. Es considera que s'estan posant en dubte algunes de les idees bàsiques relacionades amb l'orientació filosòfica de cada disciplina. Si aquest és el cas, semblaria útil considerar com s'estan produint aquests canvis en relació amb cada disciplina. Dins l'educació, reconeixem distincions entre els enfocaments comportamental i cognitiu, mentre la lingüística no sols resta dividida entre formalisme i sociolingüística, sinó que aquestes mateixes categories també estan subdividides.

Una tercera qüestió és la relació entre aquestes disciplines i els departaments que les acullen per una banda i la resta de la universitat i el seu personal per l'altra. En general, els serveis

ELS LINGÜISTES I ELS PEDAGOGS HI SORTIRAN GUANYANT SI REPIENSEN CRÍTICAMENT L'ORIENTACIÓ FILOSÒFICA DE CADA DISCIPLINA.

que ofereixen són per al món exterior. Tanmateix, en un món globalitzat, seria un error ignorar les necessitats de l'entorn intern de l'ES. Al Regne Unit i a Irlanda, poques universitats exigeixen el coneixement d'una llengua estrangera. És remarcable i etnocèntric que les universitats esperin que els arribin estudiants que no han rebut prou suport per a assolir el nivell adequat de competència

lingüística per a consultar publicacions en totes les llengües de pes de la comunitat científica o de l'àmbit de les publicacions de les seves especialitats.

i. Canvis transculturals. Es tracta de qüestions de caire general que determinen la temàtica concreta del simposi inicial. Un altre tema vinculat és la transculturalitat i la seva relació amb la forma de canviar la construcció i la contextualització de l'objecte lingüístic. Els estats han utilitzat tradicionalment el seu poder per a legitimar determinades llengües com a llengües d'estat, potser en nom de l'eficiència, però això s'està repensant des de fa unes dècades. L'ampliació del concepte de justícia per a encabir-hi desigualtats diferents de les basades en la classe social, juntament amb els "nous moviments socials" (Touraine, 1997) associats, ha resultat en un enfocament centrat en la varietat dels grups lingüístics a molts estats. Tanmateix, el punt de partida continua sent el concepte d'autoctonisme. Mentrestant, el recent terrabastall del mercat laboral i la nova circulació de capital associada, derivada de la globalització, han fomentat nous moviments migratoris que fan entrar en joc noves poblacions als diferents estats. Les noves formes de comunicació (que impliquen tecnologia en el sentit més ampli) permeten a aquestes

comunitats creuar fronteres polítiques. L'estructura política està obligada a respondre a aquesta evolució. Sorgeixen arguments sobre la necessitat d'una ciutadania de residència, associada amb la consciència que l'ensenyament de llengües ha d'anar més enllà dels conceptes territorialitzats predominants. La presència de milions d'immigrants fa que l'estructura educativa hagi de donar accés a moltes més llengües i les seves cultures associades, sense causar cap efecte negatiu en els drets de ningú. Cal parar atenció al principi d'igualtat de les persones, llengües i cultures com a un dels pilars de la democràcia. Com hem dit, el paper de l'estat en la producció i reproducció lingüística està canviant. Ja no n'hi ha prou amb salvaguardar l'hegemonia de la llengua d'estat en detriment d'altres grups lingüístics.

El discurs neoliberal qüestiona profundament els principis més ortodoxos de l'ensenyament i de l'aprenentatge lingüístic. Això queda palès a les ponències de Kelly, McKendry i Pachler i, en menor mesura, de Čok i Risager. Entre moltes altres coses, el discurs neoliberal requereix una reformulació de la base teòrica i conceptual de les llengües "estrangeres" i les llengües en general a l'educació. El discurs educatiu està passant dels programes d'estudi fixos a la flexibilitat, a l'aprenentatge personalitzat i a una preocupació per les necessitats de l'individu. McKendry destaca que aquesta liberalització està marcada per una aspiració a aprendre a aprendre, concretament a "aprendre a aprendre llengües". Això també significa posar l'accent en l'aplicació de teories de l'aprenentatge en lloc d'"ensenyar" l'individu. La perspectiva s'amplia a partir del contingut per a incloure el desenvolupament emocional, social, cultural i moral de l'aprenent, i el currículum no se centra només en el coneixement, sinó també en la comprensió i en les capacitats.

Els canvis en el context social requereixen nous enfocaments, ni que sigui a causa d'un canvi marcat en l'organització de l'espai físic i en l'acció cultural per a incloure-hi la multiculturalitat (vegeu la ponència de Kelly). Això és degut en part al fet que els creixents fluxos migratoris han contribuït a una expansió de les formes de contacte lingüístic que, per la seva banda, haurien d'originar un augment de la creativitat. Per altra banda, la relació entre la llengua i el poder influeix més que les actituds dels parlants, ja que penetra en comunitats lingüístiques senceres.

ii. Nous objectius de l'aprenentatge de llengües. El context canviant ha multiplicat i canviat els arguments a favor de l'aprenentatge de llengües, duent a un enfocament totalment nou de l'ensenyament de llengües que, com indica McKendry, duu a nous models d'aprenent de llengües. Mentre l'ensenyament de llengües aspirava a un domini quasi nadiu en el context anterior, això és ara vist com a impediment que aboca els alumnes al fracàs. Els nous models estan pensats per a produir un comunicador plurilingüe, un escoltador intel·ligent, un mediador intercultural, etc. De manera semblant, l'atenció està passant a centrar-se en la força motivadora dels objectius assolits en lloc del fracàs. Tota aquesta recontextualització comporta passar d'aprendre una llengua a aprendre "a usar la llengua", és a dir, a centrar-se en l'ús de qualsevol recurs lingüístic que l'individu tingui al seu abast a based'aprendre nous resultats. Per la seva banda, això remet a la manera de percebre el nou paper de l'educació.

Pachler recupera aquest tema, argumentant que cada vegada s'espera més dels professors que estiguin preparats per a ensenyar en un context multilingüe, multicultural i ètnicament diversos. La globalització ha contribuït a una proliferació de variants i varietats en diferents contexts: variació lingüística, variants lingüístiques com el canvi de dialectes, noves formes híbrides, etc. Les "llengües nacionals" són menys indicades per a descriure pràctiques lingüístiques i soci-

EL DISCURS NEOLIBERAL REQUEREIX UNA REFORMULACIÓ DE LA BASE TEÒRICA I CONCEPTUAL DE LES LLENGÜES "ESTRANGERES" I LES LLENGÜES EN GENERAL A L'EDUCACIÓ. ELS PROGRAMES D'ESTUDI SÓN MENYS FIXOS, MÉS FLEXIBLES I PERSONALITZATS I ES PREOCUPEN PER LES NECESSITATS DE L'INDIVIDU.

olingüístiques, que ara requereixen una visió més mesurada de la "llengua" en l'educació, així com nous recursos que no tenen perquè ser dissenyats per a l'èxit acadèmic. El monolingüisme ja no és adequat, ja que al món actual, el coneixement de llengües és un actiu per a la mobilitat social i geogràfica.

La transició de la puresa de l'execució lingüística cap a la llengua de la ciutadania democràtica i l'obertura envers altres cultures reflecteix la creixent caracterització dels contextos urbans per un multilingüisme globalitzat, de diàspora. És necessari reflectir els canvis de les macrocondicions en el microcontext de la formació de professors, així com el fet que el multilingüisme implica els responsables de l'articulació i impulsa la posada a disposició de recursos de coordinació de l'ensenyament de llengües i unes pràctiques emmarcades en la interacció. El discurs neoliberal en el seu conjunt es caracteritza per un èmfasi renovat en la flexibilitat i en l'elaboració d'eines dinàmiques que s'adapten al canvi contextual. En aquest sentit, la pròpia etnicitat és una força contrahegemònica. L'accent de l'educació passa de centrar-se en allò que l'individu té o no té cap a una preocupació per la sensibilitat envers allò que demana l'entorn. En lloc d'adquirir competència en llengües estrangeres, l'individu ha d'assolir la competència lingüística derivada de les necessitats relacionades amb determinats contextos. La falta de competència és un problema que va molt més enllà de la manca de capacitats d'un parlant concret. El concepte de llengua normativa i la insistència que s'hi posa donen pas a la tolerància de la barreja i la hibridació lingüístiques.

El nou context exigeix una nova percepció de l'adquisició de competències lingüístiques i interculturals. Cal un diàleg crític i tolerant, que es compromet amb la conscienciació intercultural i amb la creació de diferents contextos per a diversos nivells de participació en la mediació. La memòria s'haurà de reescriure inevitablement, deixant pas a una interacció lingüístico-cultural en què s'intercanvien diferents idees en un context social. Posem molt l'accent en afirmar que "... el camí cap a mi mateix passa per altri", reiterant l'argument de Benveniste que un "jo" només existeix perquè hi ha un "tu" en el qual el "jo" es pot transformar. Això, per la seva banda, presenta fortes afinitats amb el treball de Bakhtin i altres. Enllaça amb l'ampliació, per part de científics polítics, de la crida de Habermas a una mena de democràcia discursiva per a abraçar una ciutadania de residència que inclogui els interessos dels immigrants (Balibar, 2004).

Davant la necessitat de confrontar-se amb la transnacionalitat, els professors de llengües han de repensar tot el seu marc de referència, inclosos el concepte de llengua i la relació entre llengua i cultura. La postmodernitat, la modernitat tardana, la globalització, la localització, la transnacionalitat i la transculturalitat han desplaçat, cadascuna a la seva manera, el centre d'atenció cap a una preocupació compartida per la crisi d'identitat de la matèria de llengua estrangera a l'escola, allunyant-se de la preocupació per la identitat i la construcció nacionals que dividien els professors de llengües. Això també duu a reavaluar la llengua per a incloure-hi l'ús lingüístic com a pràctica social, els recursos lingüístics i la idea que la "llengua" és decididament un producte social. Les pràctiques lingüístiques són integrades a diferents xarxes d'abast divers, i cal considerar la immigració com a flux valuós de recursos lingüístics capaç de contribuir a l'aprenentatge de llengües, en lloc de veure-hi un problema. Com a tal, això implica una percepció transnacional i global de l'objecte lingüístic. L'enfocament monolingüe del paradigma nacional és substituït per una comparació entre llengües i per trobades de llengües. No podem ajudar-hi sinó adonant-nos que, dins la lingüística, la nostra percepció

LES LLENGÜES SÓN CULTURALMENT RÍQUES: TOTES CONTENEN CULTURA LINGÜÍSTICA O "CULTURA EN LA LLENGUA". TANMATEIX, LES LLENGÜES SÓN POTENCIALMENT CULTURALMENT NEUTRES: ELS SEUS PARLANTS ES PODEN MOURE PER TOT TIPUS DE CONTEXTS CULTURALS DEL MÓN I ESTUDIAR-LOS SENSE EL SIMBOLISME NACIONALISTA QUE MOLTS ARROSSEGUEN D'ANTUVI.

de la llengua com a objecte es troba condicionada per forces sociopolítiques que existeixen fora de la disciplina i del seu context institucional.

iii. Llengües, cultures i identitats. La relació entre llengua i cultura està sent objecte d'una reavaluació, passant del paradigma nacional com a instrument d'enfortiment de la integració de la llengua (d'estat) i de la cultura (d'estat) cap a la idea que la llengua pot ser culturalment neutra. Això ho palesa la ponència de Čok, que defensa una major tolerància envers els valors de les diverses llengües i grups ètnics. De manera semblant, Risager indica que les llengües són potencialment culturalment neutres, en el sentit que els seus parlants es poden moure per tot tipus de contextos culturals del món. D'aquesta manera, la migració transnacional fa que bona part de les llengües del món siguin desinserides del seu context de llengua materna (o local) per a ser reinserides en un ampli ventall d'altres contextos culturals. Llengües com l'espanyol, l'àrab i el xinès són utilitzades arreu del món com a llengua primera, segona o estrangera. Per altra banda, qualsevol llengua és sempre culturalment rica en el sentit que conté cultura lingüística o "cultura en la llengua". La cultura lingüística són els potencials semàntico-pragmàtic, poètic i identitari d'una llengua, és a dir, tot el potencial dels diferents significats d'una llengua. En són portadors els individus i es desenvolupa com a part de la seva vida en determinats contextos sociohistòrics. Com a tal, varia segons la persona. En aprendre noves llengües, els individus aporten dimensions de la nova llengua a la seva cultura lingüística personal, com a pont cap al significat. Per consegüent, la idea tradicional d'una relació íntima entre llengua nacional i cultura nacional és substituïda per una idea més dinàmica de la interacció entre llengua, cultura lingüística i context cultural. Com a tret de la identitat cultural, la cultura lingüística permet centrar l'atenció en el vincle entre la identitat cultural i la construcció de l'alteritat. Així doncs, es dissol l'homogeneïtat de la llengua en el seu conjunt, amb independència de l'estatus de cada llengua. Aquesta idea obliga a adoptar una perspectiva global, postcolonial i transnacional que implica inserir la vessant nacional en un horitzó més ampli.

Per tant, l'atenció se centra en la relació entre el professor i la concepció de l'estudiant de la necessitat pel que fa a l'aprenentatge de la llengua. Això queda palès a la ponència de Prats, que apunta l'aspecte polític i la relació entre els aspectes normatiu i polític. També reitera la preocupació de Pachler per la responsabilitat del teòric i del pràctic. Això obliga a ser conscients que tant l'educació com la llengua són polititzades a conseqüència de la superposició entre la política i l'ordre normatiu, una qüestió en què insisteix Čok. Qualsevol debat sobre una lingua franca planteja qüestions sobre les fronteres polítiques de la llengua i com aquests conceptes han sigut incorporats a la relació demos-ethnos. No ha de sorprendre que hi hagi una necessitat d'una nova percepció de la naturalesa de la "llengua" que dugui a l'alliberament dels conceptes de "norma" i "propietat".

Unes preocupacions semblants sobre les demandes canviants de l'ensenyament de llengües plantegen un canvi de concepció de l'objecte lingüístic, com se'n fa ressò la ponència d'Eyckman. Això obliga a passar d'una preocupació general per la puresa lingüística de la forma normativa "nacional" a centrar l'atenció en aspectes pràctics de fomentar la comprensió mútua. Una perspectiva aplicada implica un enfocament sintagmàtic, en què el contingut acapara l'atenció, passant del formalisme lingüístic al llenguatge natural. Aquesta perspectiva destaca la diferència entre llengua i lingüística. El canvi de perspectiva en l'aprenentatge de llengües reflecteix una preocupació per l'ús lingüístic com a pràctica social (enfocament de baix a dalt) en lloc de l'enfocament de dalt a baix, predominant fins ara. Aborda l'aprenentatge de llengües basat en el contingut i centra l'atenció en aprendre frases.

3. SIMPOSI B: EDUCACIÓ SUPERIOR I RECERCA EN MULTILINGÜISME: REpte O OPORTUNITAT?

La funció de les universitats dins la seva regió està augmentant en importància. Els models de "regions d'aprenentatge" contribueixen al desenvolupament econòmic d'una regió, definint i explorant punts de venda únics i satisfent les necessitats del seu mercat laboral en un context cada vegada més global i macroregional. La recerca explora la interacció entre els nivells regional i global, pot promoure la innovació i el desenvolupament i ha d'augmentar la diversitat lingüística com a qüestió de gran importància per a la societat.

La globalització i la modernitat reflexiva proporcionen nous contextos per a la llengua i l'educació en el sistema públic. En una economia global, l'ensenyament de llengües necessita un canvi. La modernitat reflexiva crea noves bases per a la identitat, i la llengua hi juga un paper important. Així doncs, els sociòlegs haurien d'incloure la llengua en l'anàlisi del nou context social i global.

Les universitats han de desenvolupar polítiques lingüístiques completes per a satisfer les necessitats dels seus propis estudiants i personal d'una banda i d'altres persones involucrades en intercanvis de l'altra.

Els següents temes han sigut objecte de debat especial: (a) la relació entre els nivells regional i global i el possible impacte de les universitats i la recerca en la societat en relació amb el multilingüisme i l'educació plurilingüe; (b) la possible aportació de les universitats i d'EUNOM al desenvolupament de la política lingüística a Europa; i (c) la universitat multilingüe: política lingüística a nivell de facultat/departament.

La relació òbvia entre l'educació superior i la recerca en llengua i educació implica noves orientacions a partir de la recerca liderada per l'educació superior. El procés de globalització fa palesa la relació entre el global i el local, en el sentit que el local es deslliura del seu encasellament dins l'estat. Això suposa noves restriccions, al mateix temps que presenta noves oportunitats. L'educació superior està

prenent cada vegada més consciència del context global, tornant-se més sensible a la naturalesa competitiva dels mercats d'educació superior i a les avaluacions de les competències de cada universitat. De la mateixa manera, la llengua ha de ser actualment analitzada en el marc dels nous contextos socials i globals. Això obre la porta a considerar noves polítiques a nivell regional, nacional i global, així com dins d'institucions concretes. Desgraciadament, la creixent literatura europea sobre la necessitat d'assolir competències en la llengua materna i en dues altres llengües no compta ni tan sols amb un inventari rudimentari del comportament multilingüe real a Europa.

i. Llengües i economia del coneixement. A les institucions, hi ha una consciència creixent de la importància de la llengua per a les pràctiques econòmiques. Les empreses són cada vegada més sensibles a la relació entre els mercats i la llengua. En certa manera, el màrqueting en línia està estructurat per la llengua. La centralitat de la llengua per a les pràctiques laborals dins

ENSENYAMENT

- A mida
- Flexible
- Autoritat descentralitzada
- Autofiscalització
- Objectius
- Vincle amb els mercats globals

l'economia del coneixement i les cadenes de valor ampliades mostra la necessitat d'avaluar la importància del multilingüisme per a aquesta evolució i la seva relació amb la productivitat. La valoració de la comunicació transcultural entre els treballadors d'una empresa és limitada. Dit això, les empreses haurien de prendre part en l'ensenyament de llengües per als seus empleats? I sobretot, els treballadors han de tenir més capacitats lingüístiques i una idea clara de com funciona la comunicació multilingüe i intercultural? Hi ha un gran camp d'activitat per a les universitats pel que fa a aquestes qüestions relacionades amb els processos comunicatius importants, en especial la manera de tractar la comunicació fracassada: se la considera un punt de partida per a formes alternatives de significat i la seva importància per a la generació de coneixement, o és simplement deixada de banda? Temmerman s'endinsa en aquestes qüestions, primer amb una exposició lingüística delsefectes del llenguatge evocatiu i de la metàfora en la creació de terminologia, i després palesant com s'han de preparar les organitzacions per a utilitzar una sèrie de llengües dins la seva estructura, fins al punt d'elaborar curosament estratègies de gestió de la planificació lingüística.

**ELS PROFESSORS UNIVERSITARIS I
ELS INVESTIGADORS QUE NO TENEN
UN BON DOMINI DE L'ANGLÈS
PARTICIPEN CONSIDERABLEMENT
MENYS EN FÒRUMS ACADÈMICS
INTERNACIONALS.**

També les universitats han de posar ordre a casa seva. Serra presenta una interpretació lúcida de les representacions socials del plurilingüisme a les pràctiques de tres universitats suïsses, en què es fa palesa una tensió inherent entre les pràctiques de l'ensenyament multilingüe i les pressuposicions institucionals. Una comparació de representacions institucionals i individuals mostra una contradicció sobre l'ús dels recursos multilingües i una percepció conflictiva del paper efectiu del plurilingüisme en la construcció de coneixement. També

mostra com l'opció lingüística és àmpliament determinada pel contacte entre els àmbits nacional i global. També és instructiva la ponència de Rontu sobre el procés d'elaboració d'una política lingüística per part d'algunes universitats finlandeses. S'hi descriu com aquesta política lingüística busca articular el context local amb el global, donant pas a unes determinades pràctiques discursives emmarcades per una raó de ser funcional i per les exigències de gestionar diferents cultures organitzatives, d'ensenyament i d'aprenentatge. De manera semblant, la ponència de Chongarova i Cherneva, centrada en un cas pràctic d'una universitat búlgara, destaca que un nivell alt de competència en anglès esdevé condició sine qua non per als professors universitaris, substituint ràpidament el rus en un context en què la inclusió transnacional és un imperatiu professional.

ii. Repensar les polítiques lingüístiques estatals. L'escena política ha estat dominada, en alguns països durant segles, per llengües d'estat que han sigut integrades com a components essencials de la construcció nacional, del desenvolupament econòmic, de l'ocupació i de l'educació. Hi ha una necessitat urgent de reconsiderar el paper de les llengües en el funcionament administratiu de l'estat. Més enllà de l'estat nació, la comunicació s'ha realitzat en una o altra llengua d'estat que ha servit com a lingua franca. Aquesta tendència continua, amb determinades llengües d'estat identificades com a "llengües globals", és a dir, el procés de globalització és entès com a extensió d'un món configurat al voltant d'algunes llengües estatals. Al mateix temps, hi ha una prova evident que els estats estan perdent la seva sobirania i que el vincle entre cada estat i la "seva" societat s'està desfent a causa de la menor capacitat de l'estat per controlar i regular la seva economia interna.

Els efectes de la globalització es fan notar en la manera com la UE classifica les llengües en globals, nacionals, regionals o comunitàries. La part contenciosa d'aquesta categorització afecta la dimensió regional-comunitària. D'una banda, hi ha un impuls per part dels grups

lingüístics regionals o minoritaris a autoafirmar-se, aprofitant els efectes de la globalització i aspirant a millorar la posició dels respectius objectes lingüístics en un nou context. Aquesta autoafirmació es basa en els conceptes de territorialitat i autoctonisme. També hi ha qui reconeix els canvis com a procés millorat de migració laboral, com a pèrdua de sobirania estatal en alguns àmbits, amb un intent paral·lel per part dels estats per mantenir el seu poder subratllant la seva territorialitat per mitjà de la ciutadania. Hi ha cada vegada més preocupacions sobre les reivindicacions dels sense papers així com crides a favor d'una ciutadania de residència. La llengua es troba al centre d'ambdós discursos, tot i que les idees que hi són associades puguin ser força contradictòries.

Els regionalistes adueixen, a favor de crear un nou marc per a una llengua, que a la modernitat, l'objecte lingüístic era definit exclusivament per a negar l'estatus de les alternatives lingüístiques. Consideren que la globalització ha generat un nou context en el qual la definició de llengua requereix una nova visió que reconsideri la naturalesa jeràrquica de les relacions entre llengües. S'adrecen a la UE a la recerca de solucions per a preocupacions que senten que són tractades inadecuadament pels respectius estats. Així doncs, Riemersma afirma que la UE mostra reticències envers el principi de subsidiarietat en la seva política lingüística. Per tant, l'atenció se centra sobretot en el plurilingüisme individual o personal en lloc dels aspectes socials del multilingüisme. La UE es preocupa per la diversitat lingüística de les 23 llengües oficials, mentre cada estat és responsable per la seva diversitat interna. Destaca com es poden tractar aquestes qüestions en un marc que relacioni política lingüística i recerca acadèmica. El que aquest discurs pressuposa és la relació entre llengües materialitzades i grups lingüístics considerats com a grups socials. Si la naturalesa de la societat i la percepció que en tenim està canviant, què és allò "social" que constitueix la referència d'aquests grups lingüístics? En el nou context, hem de repensar només la diacrítica de la llengua o potser també els contextos polítics dels grups tant lingüístics com socials? Aquestes limitacions poden derivar-se més aviat d'una tendència a buscar determinats temes de recerca que no pas de l'elaboració d'una perspectiva que constitueixi les llengües perquè esdevinguin una característica inherent de la societat i de la pràctica. Atès el que ja hem dit sobre l'arrelament limitat de diverses disciplines centrades en les qüestions lingüístiques entre els membres de la comunitat acadèmica, és potser inevitable. Com implica la ponència de Walker, és una qüestió complicada que requereix una percepció clara dels temes importants.

iii. Subsidiarietat i polítiques lingüístiques de la UE. La qüestió assoleix un significat particular a Europa a causa de les sensibilitats associades a les relacions entre diferents nivells polítics. Cada estat té el seu propi discurs social i polític, com també el té la UE. Ambdós se superposen, però això no impedeix que es debatïn independentment. És una territorialitat que incorpora l'estat sense perjudicar la seva autonomia en molts àmbits, una autonomia que es resumeix en els conceptes de subsidiarietat i d'"unitat en la diversitat". Darquennes presenta una anàlisi profunda de la relació entre la recerca en plurilingüisme individual i en multilingüisme social d'una banda i el discurs de la UE sobre la llengua de l'altra. Afirmar que això hauria de resultar en un impuls reflexiu de la política lingüística de la UE que incloguïnes directrius per a la futura recerca acadèmica. En el seu repàs, indica que la recerca continua estudiant el plurilingüisme individual i el multilingüisme social sense percebre l'ús lingüístic com a pràctica social ni la seva articulació en i a través del discurs. Bona part de la recerca que cita continua basant-se en perspectives teòriques obsoletes.

**L'APLICACIÓ DEL PRINCIPÍ DE
SUBSIDIARIETAT DE LA UNIÓ
EUROPEA, JUNTAMENT AMB LES
COMPETÈNCIES ACTUALS DELS
ESTATS MEMBRES, ÉS UN OBSTACLE
PER AL DESENVOLUPAMENT
D'UNA POLÍTICA LINGÜÍSTICA
PANEUROPEA**

Malgrat l'argument de Darquennes sobre la necessitat d'una orientació reflexiva, que hauria de ser inevitable en un enfocament deductiu, hi ha una tensió inherent entre l'estat i Europa, una tensió percebuda per tots els partits polítics. El discurs també és important per a la justícia, com ja hem vist abans.

L'enfocament en la planificació lingüística ha sofert un canvi profund als darrers anys. Ha passat de ser una preocupació general per la planificació de la matèria i de l'estatus a una consciència creixent que la llengua té molt a veure amb la disciplinarietat i que, per tant, els subjectes són governats mitjançant la llengua. El discurs neoliberal concep el paper del govern simplement com a facilitador perquè la gent utilitzi la llengua i la cultura que triï.

Aquestes qüestions estan relacionades amb el canvi d'objectiu de l'ensenyament i l'aprenentatge de llengües, d'una preocupació per la competència lingüística, entesa com a domini de la gramàtica, la fonètica i el vocabulari, o per la competència comunicativa, entesa com a domini de l'art de la comunicació, cap a un enfocament en el comportament real de les persones plurilingües que utilitzen variants diferents en contextos diferents amb interlocutors diferents, amb nivells de competència diferents a cada ocasió. Això influeix certament en el valor d'aquestes categoritzacions com a primera o segona llengua, llengua base o de visita, llengua hoste o de préstec, etc., i ara s'està posant l'èmfasi en les capacitats pràctiques en diferents llengües. Les persones plurilingües assumeixen ara el paper de mediadors culturals.

EL CONSELL EUROPEU DE BARCELONA DEL 2002 VA ACORDAR L'OBJECTIU D'AUGMENTAR EL PLURILINGÜISME INDIVIDUAL, I L'ESTATUS I LA VISIBILITAT DE LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA DE LA CE VA AUGMENTAR MENTRE EL MULTILINGÜISME VA COMPTAR AMB UNA CARTERA PRÒPIA.

L'Estratègia de Lisboa inclou l'objectiu d'obrir l'educació i la formació a un públic destinatari més ampli. En aquest context, els caps d'estat i de govern van acordar, al Consell de Barcelona del 2002, l'objectiu d'augmentar el plurilingüisme individual. Aquest era només un aspecte de la intensificació de l'interès pel multilingüisme i de la conceptualització relacionada que havia d'incloure qüestions polítiques. L'estatus i la visibilitat de la política lingüística de la CE va augmentar en una època en què el multilingüisme va comptar temporalment amb una cartera pròpia.

L'Estratègia de Lisboa inclou l'objectiu d'obrir l'educació i la formació a un públic destinatari més ampli. En aquest context, els caps d'estat i de govern van acordar, al Consell de Barcelona del 2002, l'objectiu d'augmentar el plurilingüisme individual. Aquest era només un aspecte de la intensificació de l'interès pel multilingüisme i de la conceptualització relacionada que havia d'incloure qüestions polítiques. L'estatus i la visibilitat de la política lingüística de la CE va augmentar en una època en què el multilingüisme va comptar temporalment amb una cartera pròpia.

pecte de la intensificació de l'interès pel multilingüisme i de la conceptualització relacionada que havia d'incloure qüestions polítiques. L'estatus i la visibilitat de la política lingüística de la CE va augmentar en una època en què el multilingüisme va comptar temporalment amb una cartera pròpia.

iv. Nous contextes per a la llengua. La llengua (en el sentit del terme francès "parole" i no de "langue") ja no serveix per a identificar l'interlocutor en relació amb el poder i la posició social, sinó que esdevé un transmissor o un suport d'imperatius socials, que explota els seus avantatges i inconvenients segons ho percebin els parlants, tot vinculant la norma amb els avantatges en termes econòmic-morals. El lligam entre l'educació i la socialització lingüística palesa un sentit moral que vincula la llengua al progrés: és el prestigi de la llengua. La gestió de la llengua, tant pels planificadors com pels individus, té doncs un vincle directe amb el benestar general de tota la població. La família té llibertat per a accedir a qualsevol mitjà a través del qual pugui assolir-ho, i l'individu té llibertat per a mobilitzar qualsevol recurs lingüístic. Dins el liberalisme polític predominant, l'estat té tan sols l'obligació d'assegurar-hi l'accés. La llengua passa a ser un recurs maleable que hom pot usar en benefici propi. S'estableix una relació de poder entre la llengua (insistim, totes les llengües, perquè totes les llengües es troben integrades en la nova relació de poder), la família, l'aparell social i l'ordre econòmic. La llengua passa a estar fermament vinculada a la integració social, en una concepció social d'un ordre que permet la lliure mobilitat. La llengua esdevé un mecanisme que ancora la integració social d'una manera nova.

Val la pena recordar que fins fa ben poc, les universitats eren articulades per l'estat. El seu objectiu principal era satisfer les necessitats de l'estat nació, mentre treballaven amb uns estàndards als quals hom donava un context global. Això també ha canviat. El context global ha desplaçat ràpidament el nacional com a prioritat. L'obertura de l'accés a l'ES integra cada universitat al mercat global. Això no vol dir que els estats hagin deixat d'aspirar a usar les universitats per a millorar la posició pròpia i fins i tot de les regions dins l'economia global. No obstant, la força impulsora de bona part de l'educació superior és el mercat de treball global, on competeixen les multinacionals per atreure el millor talent. Els estàndards són definits, coordinats, mesurats i avaluats cada vegada més a escala global. Això hauria de tenir efecte en la política lingüística de les universitats. En canvi, ens trobem amb una tensió entre la necessitat de millorar els números de l'ES per a alimentar una nova economia cada vegada més basada en la generació de coneixement, i el reconeixement que el graduat es troba davant d'una comunitat multilingüe més àmplia. Atès que la matriculació a les universitats està esdevenint més multinacional i que les universitats depenen cada vegada més dels ingressos generats pels estudiants internacionals, hi ha pocs dubtes sobre com es resoldrà aquesta tensió. L'educació superior s'està comercialitzant més i més, fins al punt que empreses globals patrocinen tot un seguit d'universitats privades que competeixen per les matrícules dels seus estudiants a nivell mundial. Això fa que creixi l'interès de les universitats en atreure aquests estudiants en gran nombre, i potser que disminueixi l'interès en satisfer les necessitats de la comunitat regional. Això ens ho recorda la ponència de Serra.

**LES UNIVERSITATS COMPETEIXEN
CADA VEGADA MÉS PELS
ESTUDIANTS, FENT NECESSÀRIES
NOVES ESTRATÈGIES I POLÍTIQUES
LINGÜÍSTIQUES.**

Donats aquests reptes, quin hauria de ser el paper de la recerca a l'ES? Com s'hauria d'organitzar i estructurar? Sembla clar que aquestes dues qüestions requereixen un enfocament marcadament interdisciplinari. Les universitats han crescut sota la premissa que les seves activitats s'havien d'organitzar i administrar per disciplines acadèmiques. Però aquestes disciplines es deriven d'una fragmentació i compartimentació del coneixement. Han persistit com a "tradicions", les narratives de les quals s'han integrat a les estructures organitzatives.

Tanmateix, les diferents disciplines també semblen unides per un pòsit filosòfic comú, tot i que això tingui connotacions polítiques. Les universitats no estan divorciades del context cultural i polític del seu entorn immediat. Això pot ser considerat positiu si hom manté que cada universitat ha de servir els interessos de la seva regió. Però mentre les activitats de l'ES expressen una simpatia per la naturalesa cosmopolita de la seva base de coneixement, neguen els seus fonaments culturals i polítics, i això revela una ceguesa davant la manera com el subjectiu contribueix a l'objectiu. L'agenda de recerca que conforma aquesta secció hauria d'incorporar aquestes qüestions, acabant amb maneres antiquades de pensar i d'enfrontar-se als reptes plantejats pel nou context. Aquesta evolució qüestionaria indubtablement la naturalesa i l'estructura organitzativa de l'ES, especialment la manera de com s'hi ha de fer recerca. La recerca necessària té potser menys a veure amb la llengua i més amb l'estructura organitzativa de les condicions de l'ES, amb com entenem la llengua com a tal i la seva importància per a la societat.

**LES UNIVERSITATS HAN DE SERVIR
ELS INTERESSOS DE LA SEVA REGIÓ
–EL SEU CONTEXT CULTURAL I
POLÍTIC NATURAL–, TOT I QUE LA
NATURESA COSMOPOLITA DE LA
SEVA BASE DE CONEIXEMENT POT
DIFICULTAR-HO.**

4. SIMPOSI C: GESTIONAR SOCIETATS MULTILINGÜES I MULTIÈTNIQUES

La globalització fomenta una certa cessió de la governança a les regions i obliga a la cooperació internacional per a la resolució de crisis. La sobirania disminueix i calen noves maneres de gestionar la diversitat a mesura que s'obren nous espais per a la llengua i la identitat. Els individus són alliberats de la integració institucional que estructurava la seva identitat i la relació amb la llengua i la cultura. La llibertat individual fa de la integració en col·lectius una qüestió de voluntat. Es tracta de significats i connotacions personals, relacionats amb les llengües i les cultures que hem après o de les que som conscients. Sorgeixen nous contextos per a la revitalització de les llengües regionals, i hi ha una demanda de *linguae francae* globals, mentre les llengües estatals que no són *linguae francae* es tornen diglòssiques. Així doncs, cal considerar el desenvolupament tecnològic per a l'economia i la societat de la informació, així com noves perspectives educatives sobre multilingüisme i interculturalitat.

Amb el canvi de relacions entre estat, societat i cultura, el contacte entre els sistemes educatius regionals, l'economia regional i internacional i els contextos administratius requereix nous procediments de gestió. Cal repensar i sotmetre a debat una estratègia europea per al multilingüisme i l'educació plurilingüe. Nosaltres ens ocupem d'aquestes qüestions i convidem l'empresa i l'administració, així com naturalment la societat en general, a considerar la millor manera de reestructurar el paper de la llengua a la pràctica institucional. Caldrà la participació directa de persones de fora de l'ES així com la participació indirecta d'altres persones a través del debat obert continu en línia.

S'han tractat particularment els següents temes: (a) polítiques multilingües en zones de contacte europees: política lingüística a nivell estatal, amb especial atenció a les zones frontereres, les llengües minoritàries i regionals i les llengües dels immigrants; (b) llengües i identitats: identitats múltiples dins la perspectiva global de la cooperació política, social i cultural. Nous espais de llengua i identitat; i (c) gestionar la diversitat lingüística al treball: economia global i dimensió local de l'ús lingüístic. Llengües regionals i "*linguae francae*" avui: demanda a nivell global i resposta a escala local pel que fa a l'ús lingüístic.

Les qüestions de política remeten inevitablement a la governança. Centrar-s'hi permet considerar la relació entre interessos i institucions europeus, nacionals i regionals, com es despleguen i la seva importància per a gestionar la llengua i la cultura. Les llengües com a objectes s'han bastit al voltant de la centralitat de l'estat nació, i això ha tingut implicacions significatives per a la construcció paral·lela d'altres llengües, és a dir, la llengua i la cultura han format el nucli dur de la construcció de l'estat i la seva relació amb la ciutadania. La llengua i la cultura han servit com a símbols integradors que han tingut un paper preponderant en unir la població del territori d'un estat en una sola comunitat. Són tan centrals per a la dimensió nacional que es fa difícil separar la llengua i la cultura de la

PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA

De la planificació a la gestió

Voluntària

No combativa

L'estat proporciona un potencial d'ús

dimensió política. La no coincidència entre les fronteres lingüístiques i polítiques ha esdevingut un problema a conseqüència de la rigidesa de la territorialització política. Per tant, si hem d'arribar a un acord sobre la gestió de la llengua i la cultura en el context europeu, cal, abans que res, analitzar la naturalesa del context polític i els canvis que s'hi estan produint. Només així serà possible debatre l'impacte de la dinàmica política en la construcció de la llengua i de la cultura. Una de les característiques de la dimensió política canviant consisteix en passar de centrar l'atenció en el govern a fer-ho en el que s'anomena governança.

NOMÉS SI ES CONSIDERA PRIMER LA NATURALESA DEL CONTEXT POLÍTIC CANVIANT, SERÀ POSSIBLE DEBATRE L'IMPACTE DE LA DINÀMICA POLÍTICA EN LA CONSTRUCCIÓ DE LA LLENGUA I DE LA CULTURA.

Hi ha una tendència a pensar en la governança com a alternativa a les preocupacions centrades i altament institucionalitzades del govern representatiu. Sovint apareixen estudis de relacions superposades de governança local, nacional i global que no tenen perquè afectar directament l'estat i les institucions polítiques i jurídiques globals. En una relació de governança, ten-

deix a haver-hi una restricció de les possibilitats d'acció i de comportament. Per consegüent, la negociació hi juga un paper fonamental. A més, funciona a través d'una interrelació i interacció oberta al llarg del temps. Es pot dir que en aquest context de negociació, els governats esdevenen ciutadans cívics. La governança difereix de la diferenciació institucional de la ciutadania moderna entre pública i privada pel fet de permetre qüestionar les relacions de governança al mateix temps que forma la base del control i la negociació públics, és a dir, les qüestions passen de l'àmbit privat a l'esfera pública de fiscalització.

i. Democratitzar el govern. Un avantatge de la governança sobre el govern representatiu és que se suposa que "democratitza" les relacions, ja que tant els governants com els ciutadans estan immersos en una relació de diàleg, en què els governants han de retre comptes davant els que governen i els ciutadans tenen una veu activa en i sobre les relacions que constitueixen la seva existència com a subjectes i ciutadans. La veu local té una possibilitat de fer-se sentir. Això reordena la naturalesa de la representació: hi ha una veu directa a l'abast del ciutadà, de manera que la mediació passa a ser una opció. És clar, cada forma de mediació –directa o a través de representants– té els seus avantatges i pot ser usada de manera diferent. Tanmateix, la governança és un pas endavant perquè el representant es troba sovint limitat pel dictat del partit polític que representa, quan és elegit per representar cada votant. L'individu ja no és obligat a recórrer al paper mediador del representant, sinó que té l'oportunitat d'exercir una funció directa.

Les conseqüències de l'adopció del neoliberalisme com a discurs polític predominant significa la cessió de la responsabilitat i l'obligació de retre comptes de l'estat a l'individu i a la comunitat. Això obre el principi de democràcia, segons el qual tothom que tingui responsabilitat i hagi de retre comptes ha de tenir una veu directa en el desenvolupament de polítiques. Això explica l'actual accent en la democràcia i la consulta digital així com el concepte de democràcia discursiva de Habermas. La llengua i la comunicació entren directament en el procés de governança.

La ponència de Balboni reconeix aquests canvis i aspira a formular les condicions per a un pla d'acció construït a partir de principis de gestió, que anomena Política de Qualitat Total (PQT). Afirmar que la governança a la PQT es defineix per un model, entès com a tipus ideal. Descriu els principis i el coneixement necessaris per a desenvolupar aquest model, essent necessari tractar qüestions de justícia i la seva relació amb la política.

Aquest canvi ha anat acompanyat per l'emergència del que es coneix com a governança multinivell (Jessop, 2002). El capitalisme avançat ha generat canvis profunds a la natura-

lesa dels estats. Hi ha hagut una pèrdua de sobirania estatal de jure a través de la desnacionalització de l'estatalitat territorial, visible a través de la rearticulació de diferents nivells d'organització territorial del poder dins un ordre mundial. Els estats són ara obligats a perseguir interessos transnacionals com el tràfic de drogues, el terrorisme, etc. en lloc de pensar simplement en l'estat com a territori concret i en la població que hi viu. Alguns centres de decisió han passat al nivell supranacional, mentre al si de molts estats, algunes competències han sigut cedides a les regions, tot i que els estats són responsables per reestructurar i organitzar-les. Aquest és un tret del canvi generalitzat del panorama institucional i organitzatiu, la substitució de l'estat del benestar guiat per principis keynesians per un estat del treball guiat per principis schumpeterians. L'estat del benestar està sent reestructurat, el sistema educatiu és redissenyat mitjançant una reorientació cap a l'aprenentatge permanent, i el territori nacional ha deixat de constituir la base del poder econòmic, polític i cultural. Hi ha un paper creixent dels organismes no governamentals supranacionals i dels quingos en la formació de polítiques. Ocupar-se dels exclosos origina la insistència en el coneixement de la llengua d'estat, de les "eines" de ciutadania i en el redreçament de l'actitud d'aquells "que no volen treballar".

El concepte de governança multinivell (GMN) implica una tècnica de govern que respongui al discurs neoliberal i al seu accent en la relació entre estat i societat civil, en què ja no és admissible el control directe il·limitat per l'estat. En canvi, hi ha un impuls a programar i crear la base que fa possible aquesta nova relació. L'atenció se centra en la necessitat de promoure una autogovernança basada en una relació mútua entre l'individu com a ciutadà, la comunitat local i la societat en general (Foucault, 1994). Les normes constituïdes localment s'imbriquen amb l'ordre normatiu més ampli de la societat. La governança s'articula de manera creixent a través de jurisdiccions múltiples, involucrant-hi tot un seguit d'organitzacions formals i informals. L'antiga autoritat estatal es troba ara dispersa entre aquests organismes, als quals se n'afegeixen de nous. Això contribueix a crear una consciència d'agents múltiples de governança que no s'had'entendre en termes de jerarquia i d'autoritat. La GMN permet que la política encaixi la flexibilitat en una sèrie de contextos, escales, etc. Ha de materialitzar-se de manera flexible, atès que hi ha conflictes potencials entre diferents nivells de govern així com els interessos de les ONG, entre altres.

ii. El Mètode Obert de Coordinació de la UE. Després del Tractat de Lisboa i en resposta a la percepció de governança com a nou procés de governar la societat que repensa la relació entre estat, govern i societat, la Comissió Europea ha iniciat el que anomena Mètode Obert de Coordinació (MOC). Reconeix que ja no és possible entendre la governança simplement en termes unitaris dins una forma fixa de territori. Hi ha un canvi de les institucions cap a una preocupació pel procés i la pràctica, paral·lel al canvi en la sociologia de l'estructura cap a l'agència i l'acció. En aquest sentit, també hi ha un canvi relacionat, pel que fa a l'articulació política la societat, cap a formes alternatives de coordinació social. Evidentment, això no impedeix d'entrada la coexistència de les dues concepcions.

El MOC marca uns límits amb els quals es comprometen mútuament la UE, els diferents estats membres i altres

LA LLENGUA I LA COMUNICACIÓ SÓN ESSENCIALS PER A LA GOVERNANÇA; EL NEOLIBERALISME CEDEIX LA RESPONSABILITAT DE L'ESTAT A L'INDIVIDU I A LA COMUNITAT, I TOT HOM QUE TINGUI RESPONSABILITAT I HAGI DE RETRE COMPTES HA DE TENIR UNA VEU DIRECTA EN EL DESENVOLUPAMENT DE POLÍTQUES.

EL MÈTODE OBERT DE COORDINACIÓ DE LA UE ESTABLEIX INDICADORS I REFERÈNCIES QUANTITATIVES I QUALITATIVES QUE SERVEIXEN COM A BASE PER A COMPARAR BONES PRÀCTIQUES.

agents. En aquest sentit, fixa directrius i calendaris per a assolir objectius a curt, mig i llarg termini. Estableix indicadors i referències quantitatives i qualitatives que serveixen com a base per a comparar bones pràctiques. En establir mesures i objectius concrets, proporciona unes directrius consolidades a nivell europeu perquè siguin incorporades a les polítiques estatals i regionals. Finalment, estableix procediments de control del progrés assolit, per tal de destil·lar-ne un procés d'aprenentatge mutu. Això permet classificar les organitzacions segons el que sovint s'anomena norma d'eficiència (Boltanski, 2009:199).

La governança exigeix un alt nivell de flexibilitat i de reflexivitat, tenint en compte que els contorns de la realitat són constantment transformats. Un cop s'hagin establert els tipus de qualificació i les formes de comprovació, el procés pot ser endegat pels titulars del poder a tots els nivells de govern i per totes les organitzacions que juguen un paper en la construcció de la realitat (Lascoumes i Le Gales, 2005). Això s'ha descrit de la manera següent:

“[El liberalisme avançat] fragmenta l'estat o l'empresa en nombroses agències i centres de cost autònoms, per conjuntar-los seguidament a través dels mecanismes de mercat, la contractació, la consulta i les aliances. Governa en nom i a través de la mobilització de les llibertats, les opcions i els desigs dels seus subjectes.” (Walters i Haahr 2005: 119)

Això significa crear les condicions que permeten integrar i coordinar els processos socials i econòmics, al mateix temps que cada ciutadà pot governar-se ell mateix. Això implica una sèrie d'agents mediadors que actuen reflexivament, determinant els objectius i les accions dels altres. El poder és distribuït per tot un seguit de contextos institucionals, tant formals com informals, a través de xarxes i aliances en una sèrie de contextos polítics. Rose (1996:61) indica que serveix per a

“governar a través de les opcions regulades i responsables d'agents autònoms –ciutadans, consumidors, pares, empresaris, gestors, inversors– i governar a base d'intensificar la seva afiliació a determinades ‘comunitats’.”

És una manera de governar sense la societat. Per altra banda, Donzelot (1991) afirma que es tracta d'implicar la societat en la resolució de problemes en lloc de servir com a receptora de l'acció de l'estat.

El MOC preveu un paper per a les ONG que pot servir com a forma d'articulació entre la CE i la comunitat local. Evidentment, l'àmbit de moltes ONG arriba més enllà del local, actuant a nivell estatal o fins i tot supranacional. En aquest sentit, poden ser enteses com a instruments perquè les iniciatives locals que comparteixen unes línies mestres comunes s'articulin amb la CE sense haver de recórrer directament a l'estat com a institució medidora. Com a tal, constitueixen una forma de representació que pot servir com a alternativa al govern representatiu. En aquest sentit, són “comunitats d'interessos” en lloc de les “comunitats d'ubicació” dels governs representatius. En vincular aquestes comunitats, es pot dir que es tracta d'una governança a través de xarxes.

El liberalisme avançat aspira especialment a proporcionar al ciutadà un accés directe als polítics sense necessitat de mediació. Però no queda clar com fer-ho. El concepte de democràcia discursiva de Habermas, que reposa en la premissa que la resolució de disputes ha de centrar-se en la comunicació, pot tenir-hi un paper important. Ara disposem de la tecnologia que, en principi, permet a tothom entrar al debat, qüestionant la necessitat del govern representatiu. Això genera els seus propis problemes, inclosa la necessitat de compartir

informació, la necessitat de desenvolupar plataformes multilingües o el paper dels mitjans de comunicació en la influència de la percepció dels agents. La qüestió més òbvia és potser com plantejar tota la xarxa per a l'agent racional, actuant reflexivament en un context dialògic. Això ens remet a la frase de Foucault que afirma que, tot i que sapiguem què estem fent –i fins i tot perquè ho fem–, no sabem què causa el que fem, és a dir, quins són els efectes del discurs.

iii. Cessió de la planificació lingüística. La governança de la llengua està enfilant un nou rumb. Estem assistint a una vinculació amb la planificació lingüística (PL). La PL formula i racionalitza fórmules idealitzades de representar, analitzar i regular la realitat. Pot aplicar-se fàcilment a la disciplina del discurs teòric, però també se sotmet als discursos predominants de la governança. Així doncs, constatem cada vegada més una voluntat, per part d'alguns estats, de cedir la responsabilitat i les competències en matèria de planificació lingüística als afectats directes. També hi incideixen els processos de control, d'adaptació i d'enfocament d'intervencions de planificació en els principis de bones pràctiques. Queda clar que la concepció moderna de la planificació lingüística, centrada en la fiscalització per part de l'estat de les llengües al seu propi territori, està en declivi.

Atès que gran part de llengües minoritàries es constitueixen en relació amb un subespai del territori estatal, el procés de descentralització política guarda una relació directa amb la reconstitució d'aquestes llengües. La presa de decisions que afecten les llengües minoritàries passa al nivell regional, quan abans només hi havia una cessió administrativa. La regió passa a ser un agent clau, i allí on una llengua "minoritària" és parlada a vàries regions, sorgeixen nous problemes de coordinació o fins i tot conflictes. La relació entre l'objecte lingüístic i els subjectes afectats canvia. L'estat ja no és un subjecte centrat i interessat, sinó que esdevé un observador perifèric. Es fa més difícil buscar les culpes dels "problemes" de la llengua minoritària fora del territori. La societat civil esdevé un subjecte primari en el procés de planificació, assumint responsabilitat i competències com a part de la relació reformulada entre l'estat civil i l'estat regional. Això influeix en la formulació del discurs de la justícia en relació amb la llengua i la cultura. En el territori regional en qüestió, les llengües minoritàries són legítimes com a objectes que comparteixen el mateix estatus que la llengua d'estat. L'únic impediment perquè aquesta millor posició acabi canviant la pràctica social són els hàbits conservadors dels subjectes parlants. L'ús del terme "minoria" esdevé superflu un cop es produeix la cessió i el grup lingüístic ja no pot culpar institucions o persones de fora del territori, o actuar com a "perseguits".

Colin Williams fa una excel·lent avaluació d'aquest procés, adduint que la creixent regulació de les llengües minoritàries, juntament amb la dependència de les polítiques en suport seu, comporta l'aparició de nous reptes en la institucionalització d'aquestes llengües. S'interpreten com a "bé públic" que requereix "centralitat". Tanmateix, la preponderància dels principis de mercat neoliberal com a discurs polític dominant presenta els seus propis reptes (Williams i Morris, 1999), entre els quals es troba, segons Williams, la recontextualització del paper d'aquestes llengües als mitjans de comunicació o

ALGUNS ESTATS ESTAN CEDINT LA RESPONSABILITAT I LES COMPETÈNCIES EN MATÈRIA DE PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA ALS AFECTATS DIRECTES, A COSTA DE LA CONCEPCIÓ MODERNA DE LA PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA, AMB LA QUAL L'ESTAT FISCALITZAVA LES LLENGÜES AL SEU PROPI TERRITORI.

EN UNA SOCIETAT POSTINDUSTRIAL, LES LLENGÜES MINORITÀRIES S'ENFRONTEN A NOUS REPTES EN LA SEVA INSTITUCIONALITZACIÓ. TOT I QUE ARA SÓN VISTES COM A "BÉ PÚBLIC" QUE REQUEREIX "CENTRALITAT", ELS PRINCIPIS DE MERCAT NEOLIBERALS OBLIGUEN A ENFOCAR QÜESTIONS D'EFFECTIVITAT DE COST.

a l'educació, que les obliga a enfrontar-se a arguments d'efectivitat de cost. Williams fa una crida a substituir els programes de planificació lingüística de dalt a baix per una nova orientació que s'inspira en la regeneració regional. Aquesta qüestió es mereix més atenció.

Aquests principis són tan vàlids per a les variants lingüístiques com per a formes legitimades i institucionalitzades com a "llengües". Les variants regionals són reavaluades. Els principis d'estandardització estan canviant, i amb ells, també ho fa la construcció de llengües com a objectes. Fins ara, com a intent conscient de determinar la norma, l'estandardització determinava el marc de l'ús lingüístic dins un context idealitzat. Els subjectes eren jutjats en funció del compliment d'aquestes normes, i hi havia un sistema disciplinari per a garantir-ne el compliment. La lingüística com a coneixement donava suport a la relació entre la norma, la classe social i l'espai. Això era possible a través del sistema educatiu. La sintaxi servia com a sistema de referència per a la fiscalització de la llengua, esdevenint una eina política que dividia subjectes. A diferència de les llengües minoritàries, les llengües d'estat tenen una llarga història d'integració a l'ampli ventall de contextos institucionals en un determinat ter-

EL PAPER DE L'EDUCACIÓ EN LA FISCALITZACIÓ DE LA CONFORMITAT AMB LA NORMA ESCRITA ESTÀ SENT QÜESTIONADA PER LES NOVES TECNOLOGIES, QUE ESTABLEIXEN NOUS "ESTÀNDARDS" A TRAVÉS D'UNA NORMATIVA BASADA EN LA PRÀCTICA EN LLOC DE LES INSTITUCIONS.

ritori i població. Aquestes institucions han incorporat la llengua d'estat com a característica de les seves pràctiques normatives, complint i difonent les rigoroses normes d'estandardització. La seva comunicació amb el públic compleix amb la norma. Aquesta afiliació institucional està canviant, en part com a conseqüència dels papers assignats a la societat civil, a l'individu i a la comunitat. Tanmateix, hi ha una diferència entre les normes oral i escrita, en bona part perquè la sintaxi com a tecnologia juga un paper més rígid en el llenguatge escrit. El paper de l'educació en la fiscalització de la conformitat amb la norma escrita està sent qües-

tionada pel món anàrquic de les noves tecnologies, que estableix nous "estàndards" a través d'una normativa basada en la pràctica en lloc de les institucions.

Centrar-se en la igualtat d'oportunitats requereix un enfocament utilitari. Els arguments utilitaris són usats per a motivar els no parlants a "apropiar-se" de la llengua o variant, recorrent a arguments utilitaris. Els objectes lingüístics ja no divideixen els subjectes com ho feien abans. Hi ha hagut un canvi en els fonaments de l'antagonisme. El canvi de nivell de responsabilitat confereix noves responsabilitats en matèria lingüística a institucions que no tenen els recursos econòmics necessaris per a assumir-les.

iv. Hegemonia i *linguae francae*: L'hegemonia de l'estat, tant en termes generals com pel que fa a la llengua, actua mitjançant processos que no es deuen tant a la planificació racional com a una prioritació de la norma, és a dir, l'hegemonia no forma part d'una gran conspiració, sinó que més aviat funciona tàcitament com a característica de les pràctiques socials dels que hi prenen part, inclosa l'opinió pública. En aquest sentit, l'hegemonia és una característica inherent de l'autogovernança. Hi ha una integració de les institucions en l'estat que fa que l'ordre normatiu s'estableixi com si fos un acte voluntari, mitjançant la influència de la disciplina. Les diferents institucions de la societat necessiten un instrument de comunicació comuna, entesa com a percepció compartida d'un objectiu comú que no requereix reflexió i consideració en la seva aplicació; aquest objectiu és vist com a manifestació dels interessos comuns. La coexistència i la interacció entre institucions heterogènies són regulades per mitjà de la pràctica dis-

LA QÜESTIÓ DE L'ANGLÈS COM A LINGUA FRANCA REQUEREIX UN DEBAT EN PROFUNDITAT, EN EL CONTEXT D'UNA MAJOR NECESSITAT MUNDIAL DE MÀ D'OBRA PLURILINGÜE.

cursiva (Foucault, 1969: 95-96). Els problemes es creen i es resolen a través d'aquesta comunitat, de manera que institucions dispars actuen en tàndem. Aquesta evolució està en marxa a diverses regions europees així com als nous estats membres.

A diferència de les llengües d'estat, hi ha una tendència creixent a veure l'anglès com a "llengua global". Diverses ponències tracten el tema. I no és sorprenent, donada la consternació entre els sociolingüistes pel nou paper de l'anglès i per les implicacions per a altres llengües i grups lingüístics. Tytgat percep l'ensenyament en anglès a les universitats flamenques com a amenaça per a la llengua nadiua, però reconeix que està esdevenint ràpidament un paràmetre de qualitat i d'excel·lència acadèmica. Per altra banda, House afirma que no cal equiparar les variants de l'anglès en ús amb la llengua d'estat. Això coincideix amb l'anterior debat de l'hegemonia lingüística en el sentit que el compromís institucional i la naturalesa normalitzada de l'ús lingüístic són necessaris perquè la llengua pugui invocar una identitat territorial i política.

L'estatus "global" de l'anglès és un resultat del seu paper en el context econòmic i dels seus efectes en la mobilitat social, és a dir, en el prestigi de la llengua. Els sociolingüistes comencen a entendre la relació entre llengua i economia, encara que la seva visió continuï sent força estreta. En relació amb la llengua i l'ocupació, la ponència de Gaz explica com la transició de l'economia planificada a Romania ha originat un flux ràpid d'inversions directes, acompanyat per una demanda de competència lingüística que, per la seva banda, és satisfeta amb l'ensenyament de llengües a totes les facultats universitàries. Weber basteix una tipologia de l'activitat econòmica i de la demanda funcional de llengües. La base principal de la seva anàlisi és que les empreses tendeixen a prendre decisions relatives a l'oferta basades en el coneixement de les llengües locals, mentre la demanda se centra molt més en les llengües globals, àmpliament determinada pels indrets on es comercialitzen els productes. Afirma que a moltes empreses és essencial el coneixement de la llengua local, la llengua de l'empresa i una llengua global, i que les empreses han de ser flexibles i adaptables en el seu ús de les llengües.

La llengua no és una realitat manifesta, sinó una incertesa canviant. És un objecte que assoleix significat a través de la seva relació amb l'àmbit sociopolític i les mediacions entre ambdós. Hi ha línies clares de transformació de l'objecte lingüístic a mesura que va assolint una creixent obertura i sociabilitat. Evidentment, l'aspecte social constitueix l'espai concret de la intel·ligibilitat de la llengua, i serà fascinant comprovar el seu destí en la societat liberal. Considerant que ja no cal entendre el social com a conjunt de condicions materials i morals que generen consolidació, sinó com a font de solidaritat i de producció d'estils de vida únics que permeten escapar de la incertesa moral, tant la llengua com la societat es troben clarament immerses en un profund procés de remodelació.

v. Ciutadania i llengua: L'única categoria de subjectes que no té lloc a la interfície entre justícia i governança és el que la UE anomena "ciutadans de països tercers". Una vegada més, la territorialitat i l'autoctonisme mostren la seva cara més lletja. Se'ls denega la ciutadania durant llargs períodes de temps. La Carta de Drets Fonamentals de la UE del 2000 proclama que tots els ciutadans europeus són portadors de "drets fonamentals" basats en els valors universals de "la dignitat humana, la llibertat, la igualtat i la solidaritat". Si bé és una clara referència a l'objectiu de crear una Europa unida, al mateix temps subratlla la limitació d'aquest "universalisme" en excloure la població immigrant.

LES EMPRESES TENDEIXEN A PRENDRE DECISIONS SOBRE L'OFERTA BASADES EN EL CONEIXEMENT DE LES LLENGÜES LOCALS, MENTRE LA DEMANDA SE CENTRA MOLT MÉS EN LES LLENGÜES GLOBALES.

En referència a la tasca del projecte LETPP (Llengües a Europa: teoria, política, pràctica; <http://www.letpp.eu>), Elidir King destaca la necessitat de prendre en consideració els canvis derivats

ECONOMIA

Desregulada
 Producció transnacional
 En xarxa – deslocalització, etc.
 Desterritorialitzada
 Domini del capital comercial i financer
 Mobilitat internacional del capital

de la nova economia i de les noves formes de comunicació associades. Se centra en les xarxes emergents que condicionen bona part de l'activitat social i econòmica i la seva relació amb l'augment de la mobilitat geogràfica. Això ho relaciona amb una jerarquia del multilingüisme i amb la necessitat d'acordar la manera de distribuir funcionalment diferents llengües. Atès

que "... la realitat ampliada de les xarxes i el nombre creixent de nodes dins aquestes xarxes ajunten persones més enllà de les seves diferències nacionals, culturals i lingüístiques" (LETPP, 2011: 27), els seus patrons culturals esdevenen molt més heterogenis. Les relacions de parentiu i d'amistat, àmpliament estructurades a través de la llengua, passen a estendre's per distàncies enormes. El poder de l'estat, entès com a discurs, per a condicionar la identitat s'afebleix. King apunta a les tensions que sorgeixen d'aquesta evolució com a indicatiu d'una tensió inherent entre discursos conservadors i liberals, que inclouen la construcció de llengües i la seva contextualització. Fa una crida a emprendre polítiques que reflecteixin aquesta evolució.

Aquest tema està rebent força atenció. L'accent posat en la centralitat de l'estat del benestar en els sistemes polítics europeus –fins a quin punt roman una prerrogativa de cada estat, quin servei pot fer com a tret de la integració de l'estat vinculat amb la consciència del declivi de la sobirania estatal– planteja la qüestió de possibles noves formes de ciutadania. El debat s'ha centrat recentment en el cosmopolitisme i en el potencial d'elaborar una ciutadania de residència. Hi ha una consciència creixent que un augment de la mobilitat de la mà d'obra en el capitalisme global implica el moviment de grans nombres de treballadors cap a Europa, on

**LES XARXES SOCIALS EMERGENTS
 CONDICIONEN BONA PART
 DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA
 I INCLOUEN LA MOBILITAT
 GEOGRÀFICA, TOT AFEBLINT
 EL PODER DE L'ESTAT PER A
 CONDICIONAR LA IDENTITAT.**

no hi ha cabuda per a molts dels seus drets socials. Molts no tenen els papers necessaris per a gaudir del dret de residència, i ja ni parlem dels drets socials. Les qüestions en matèria de justícia cobren aquí molta importància.

La creació d'una ciutadania europea limitada als ciutadans dels estats membres consolida la idea d'una "fortalesa Europa", amb un dintre i un fora. La mà d'obra immigrant pot entrar-hi, sota condicions concretes i durant un període limitat. Molts immigrants hi entren

il·legalment. Sovint no tenen permís de residència, i se'ls demanarà o forçarà a marxar quan la seva mà d'obra ja no sigui necessària. Mentre contribueixen al benestar d'Europa, Europa no hi contribueix al seu. Se'ls nega el dret a tenir drets. Com a no ciutadans, sovint no gaudeixen del privilegi de la participació democràtica, i la seva simple presència a Europa els pot criminalitzar. Hi ha qui diu que constitueixen una amenaça per a la seguretat. Aquesta forma d'exclusió és inacceptable.

La necessitat d'una ciutadania de residència és reforçada per la creixent mobilitat de la mà d'obra i pel concepte d'una societat en xarxa que no es basa necessàriament en un territori determinat. Una societat en xarxa desterritorialitzada requereix repensar els drets socials. La residència temporal de bona part de la mà d'obra global no és cap justificació per a negar drets. La idea d'"Imperi" (Hardt i Negri, 2000) és aplicada a la descripció de com el poder creixent del capital global impulsa l'elaboració de normes humanitàries, al mateix temps que s'elaboren tecnologies de xarxa que fan caure els murs de separació, creant una nova connectivitat. Tot plegat prefigura una nova època.

5. SIMPOSI D: LLENGUA I ECONOMIA DEL CONEIXEMENT:

La producció a la societat industrial es basava en el taylorisme i mantenia els treballadors separats; en canvi, l'economia del coneixement s'estructura al voltant de la centralitat de la comunicació, gràcies a la qual es genera coneixement. Així doncs, aquest tema se centrarà en la relació clau entre l'aprenentatge i les demandes d'una economia en què la llengua, i també el multilingüisme, són característiques clau.

L'economia del coneixement es basa fortament en el desenvolupament de comunitats de pràctica, on el significat compartit és crucial per a generar coneixement. També hi ha un debat sobre com el treball multilingüe, a través de diverses llengües i cultures, promou l'aprenentatge reflexiu associat a la integració de característiques simbòliques de la diversitat lingüística i com es relaciona amb el significat compartit. D'acord amb les diverses experiències posades en comú, es debat el paper de les universitats en la materialització d'aliances de tipus triple hèlix a l'economia emergent.

i. Innovació de processos. El canvi d'una economia industrial a una economia basada en el coneixement ha sigut descrit com a pas de la societat fabril a la fàbrica social (Hardt i Negri, 1994). Això fa que l'atenció se centri en la producció tant a nivell de poder com de subjectivitat. La referència al poder inclou la manera de normalitzar, disciplinar i regular, entenent aquí el poder com a força productiva. Per la seva banda, la subjectivitat se centra en la constitució de

TREBALL

Centrat en la interacció/significat compartit
 Importància de la llengua
 Comunitats de pràctica
 Innovació i creativitat

noves formes de subjectivitat en un nou context discursiu. El canvi implica una crisi del règim disciplinari i la consolidació d'una norma biopolítica, o la manera de gestionar les poblacions dins un determinat ordre polític (Foucault, 2004). A la societat industrial, la separació artificial entre política i economia va perdre el seu pes i efectivitat, mentre l'acumulació va consolidar la seva pròpia disciplina, de manera que el capital era sinònim de l'interès general i la seva relació amb la classe social. El capital era identificat amb l'interès comú de la societat. El cos i el temps van esdevenir mà d'obra i temps d'obra. Representava un règim disciplinari concret que actuava en el cos humà: regulació del temps, supervisió del treball, etc.

El paradigma de l'economia industrial era el taylorisme, una forma d'organitzar el treball caracteritzada per la línia de muntatge. Fou introduït amb la idea de donar més responsabilitat al treballador sobre la seva pròpia vida, al mateix temps que augmentava la producció i reduïa la pobresa. Com que el treballador controlava el procés de treball –una part del potencial de la seva mà d'obra–, Taylor argumentava que era essencial traslladar el control sobre el procés de treball a la direcció. Això s'assolí controlant i dictant cada pas del procés de treball. Tanmateix, això significava que la direcció havia de tenir un coneixement de les tasques laborals i dels rendiments tan gran com el coneixement col·lectiu dels treballadors. L'objectiu final era el control sobre el procés de presa de decisions al treball. El procés laboral era disgregat de les capacitats del treballador. El següent pas representava l'apropiació de qualsevol força intel·lectual associada amb el treball. Això significava trencar el lligam entre la concepció de la tasca i la seva execució, permetent a la direcció imposar l'eficiència metodològica i

el ritme de treball, mentre llevava la responsabilitat i la planificació del treballador. La planificació significava que la direcció determinava les tasques per a cada treballador amb un dia d'antelació. Era un procés laboral mut en el sentit que cada treballador actuava separatament d'altres treballadors. També era una forma de producció que posava l'accent en la retenció d'informació i en el pensament de comandament i control.

SOCIETAT

No determinada per la tradició
 Individualisme = més reflexivitat
 Diversitat de formes de consciència / identitat col•lectiva
 Papers de gènere i família canviats
 Més migració
 Separació creixent entre economia i societat
 Noves formes d'organització social

Atès que la productivitat a l'economia del coneixement se centra en la mà d'obra immaterial i en el seu impacte en la generació de coneixement, pot constatar-se un canvi marcat en les maneres de treballar i en les relacions de producció. Això representa la creació de nous entorns econòmics; un entorn laboral centrat en processos cooperatius tot utilitzant recursos compartits; models de processos que inclouen la barreja i la compartició de coneixement; i l'estructura de TIC que presta servei a aquests nous processos.

Les comunitats de pràctica són suposadament la millor manera d'organitzar aquests processos (Wenger, 1997). Suposen col•lectius de treballadors en interacció cara a cara, que aprenen els uns dels altres mitjançant la seva participació en pràctiques laborals: aprenen a partir de la pràctica. Si allò que aprenen és tàcit i, per tant, no és fàcilment expressat o ensenyat, també és fonamental per a la creació de nous coneixements. La producció de coneixement en el postfordisme esdevé la producció de subjectivitat, d'actuacions lingüístiques i socials immediatament valoritzades. Aprendre es converteix en una empresa col•lectiva en què s'aclareix la relació entre coneixement i llengua.

ii. Llengua, creativitat i innovació: Estem confrontats amb una nova relació entre llengua, creativitat i innovació. Les ponències de Bradley, Williams i Jorna tenen un tret comú. Se centren en la innovació del procés: les relacions entre nous processos de producció i noves maneres de treballar per una banda, i innovació i creativitat per l'altra. Com afecta el major accent posat en la producció la relació entre els processos de treball i la creativitat? La preocupació se centra en la llengua com a pràctica social i la seva relació amb la construcció de significat, així com la relació entre significat i innovació. Marx i Wittgenstein afirmaven que el coneixement es fonamenta en les relacions socials i la pràctica social, i ambdues inclouen un component tàcit basat en el coneixement cultural i personal.

LES COMUNITATS DE PRÀCTICA SÓN EINES ÚTILS PER A ORGANITZAR NOUS PROCESSOS DE TREBALL: TREBALLADORS EN INTERACCIÓ CARA A CARA APRENEN TÀCITAMENT ELS UNS DELS ALTRES MITJANÇANT LA SEVA PARTICIPACIÓ EN PRÀCTIQUES LABORALS; AIXÒ ÉS CRUCIAL PER A LA CREACIÓ DE NOUS CONEIXEMENTS.

Sovint es diu que el procés d'aprenentatge en una comunitat de pràctica multilingüe contribueix a la creativitat. Aquest és el fil conductor de la ponència de Glyn Williams. El treball a l'economia del coneixement requereix determinades actuacions que impliquen presentar-se obertament als altres, la gestió dels nivells d'impredecibilitat, la capacitat d'iniciar nous projectes i de negociar alternatives. L'accent està cada vegada

més posat en la reflexivitat, en el sentit de preguntar: "Per què es fan les coses com es fan i quines alternatives són possibles?" Les preguntes sobre la reflexivitat es plantegen quan la

relació entre la llengua i el món no es limita a la representació directa. D'altra banda, la reflexivitat com a forma d'autoconsciència es planteja quan hom manté que l'individu només esdevé subjecte en i mitjançant el discurs. Aquestes dues observacions condicionen la manera de reavaluar la reflexivitat en relació amb el coneixement tàcit. La creativitat reposa en la pràctica reflexiva. Si un individu no pot assumir plenament un discurs, la racionalitat no sols és limitada sinó també reflexiva. Si considerem la reflexivitat com a capacitat interpretativa dels productors de significat, reconeixem la capacitat de crear formes singulars de significat per a objectes lingüístics. L'ambigüitat essencial del significat i el fet que el significat es manifesti en la formació discursiva i en la materialitat de la llengua són les claus de la reflexivitat.

Per la seva banda, Jorna indica que, com a premissa fonamental de la globalització, el neoliberalisme reforça el paper del mercat en la determinació de resultats. Aplicat a la llengua, afirma críticament, el resultat final seria l'existència d'una única llengua. Arguments semblants han sigut exposats en referència a la planificació de llengües minoritàries (Williams i Morris, 1999). També apunta a la contradicció inherent entre universalisme i relativisme en els principis estatals de la democràcia. Per altra banda, Williams i Jorna coincideixen en la relació entre el coneixement tàcit, la pràctica social i el paper de la reflexivitat.

L'àmbit sociocultural és una part essencial de la constitució de significat en i mitjançant la interacció, amb processos reflexius singulars per a cada objecte lingüístic. A diferència de la interacció monolingüe, la interacció multilingüe implica un procés constant de traducció i interpretació informal que interromp el flux de l'ús lingüístic com a pràctica social. Qualsevol que tradueixi

LA CREATIVITAT ES BASA EN LA PRÀCTICA REFLEXIVA, QUE ÉS ESTIMULADA PER LA INTERACCIÓ MULTILINGÜE, QUE IMPLICA UN PROCÉS CONSTANT DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ INFORMAL QUE INTERROMP EL FLUX DE L'ÚS LINGÜÍSTIC COM A PRÀCTICA SOCIAL.

ha de reflexionar conscientment sobre el significat en lloc de donar-lo per descomptat com si es tractés d'una forma reflexiva de pràctica social. Hi ha una recerca del significat compartit en una reflexivitat conscient i inconscient. Els individus no es limiten a traduir la llengua sinó també el discurs, en el sentit que comparen les constitucions de significat en les respectives llengües. Wittgenstein (1986:125) identifica "la traducció d'una llengua a una altra" com a joc lingüístic, entenent que cada joc té les seves pròpies normes de constitució de significat; és la naturalesa del joc que canvia a través de la traducció. La traducció, fins i tot si es fa de manera informal, fa el que fa l'escriptura: proporciona la base per a dominar simbòlicament el que, a la pràctica, es domina fora: la llengua, l'espai i el temps. Facilita una relació de les categories conceptuals d'altri dins el nostre propi context cultural.

Aprendre pressuposa l'existència d'una àmplia reserva de coneixement de la qual l'individu no és conscient, és a dir, aprenem sobretot a través de la pràctica social i tractem el coneixement com a pràctica social. Això implica entendre la pràctica social com a comportament que practiquem sense reflexionar, els automatismes de la pràctica. Tanmateix, tot coneixement pot ser compartit amb altri. Això constitueix la força de la generació de coneixement dins l'economia del coneixement. L'atenció passa a centrar-se fortament en la intensificació del coneixement, les indústries intenses en coneixement i les organitzacions basades en el coneixement. L'aprenentatge hi juga un paper determinant, i el desenvolupament d'estructures organitzatives que donen cabuda a l'aprenentatge és fonamental. L'accent està més posat en l'aprenentatge que no pas en l'educació, un aprenentatge que no implica necessàriament que l'individu sigui conscient d'estar realment aprenent.

El treball és redefinit i les relacions laborals esdevenen el factor principal relacionat amb la productivitat. L'accent posat en l'aprenentatge a partir de la pràctica i la idea que el co-

neixement és infinit duen a un enfocament centrat en l'aprenentatge permanent o "formació perpètua", com ho anomena Donzelot (1991). Se suposa que resulta en una "alegria de treballar". L'aprenentatge reconstitueix l'individu, modificant la relació entre l'individu com a subjecte i altres subjectes i objectes.

iii. Globalització i mercats laborals: Un argument potent en l'aparició de l'economia del coneixement és que, com a conseqüència de la globalització i de la desregulació, l'economia ja no pertany a l'estat. La ponència de Grin destaca que això contribueix al creixent interès en l'economia de la llengua. Al mateix temps, es pot copsar la capacitat intel·lectual del treball immaterial, però això requereix un nou accent en l'educació, la nacionalització del coneixement mitjançant drets de propietat intel·lectual, etc. Tot plegat planteja qüestions sobre la nacionalització de l'educació i –com diu molt bé Bradley a la seva ponència– el paper de la regulació de la llengua a l'economia. La funció de l'empresa és produir (o manipular) el món habitat pel consumidor, pel productor i pel producte: per tant, la comunicació i el producte lingüístic són importants. La

MERCAT LABORAL
Desregulat
Mercat laboral fragmentat: <ul style="list-style-type: none"> Global Estatat Regional
Llengua en un mercat laboral fragmentat – diàglòssia

llengua és una força productiva. El treball ha d'actuar a través de xarxes de comunicació.

llengua és una força productiva. El treball ha d'actuar a través de xarxes de comunicació. Tot i no tractar directament el tema de l'economia del coneixement, cinc ponències se centren en la influència de la globalització: les de Grin, Strubell, Gudauner, Tinsley i Novak. Grin fa un repàs de l'economia de la llengua, destacant primer com són enfrontats els efectes de la globalització i, en segon lloc, l'efecte de la dinàmica lingüística a macronivell sobre qüestions d'hegemonia lingüística. Strubell presenta els resultats empírics d'un estudi de petites i mitjanes empreses (PIME) a Catalunya que reproduceix l'estudi ELAN (CILT, 2006). Aquest darrer ha sigut fortament criticat per la seva manca de representativitat i per les limitacions derivades del seu procediment estadístic. Aquestes limitacions han sigut suprimides a l'estudi català. Una de les hipòtesis principals era que les empreses que han formalitzat estratègies lingüístiques són més sensibles a la diversitat lingüística i tendeixen a utilitzar el català per a les seves actuacions. En cas contrari, passaria suposadament a l'inrevés. La

MOLTS ESTUDIS DETECTEN UNA TENDÈNCIA ENTRE LES EMPRESES A EXTERNALITZAR EL COST DE L'APRENENTATGE DE LLENGÜES, MENTRE EL MERCAT LABORAL DEMANA TREBALLADORS COMPETENTS EN UNA GRAN VARIETAT DE LLENGÜES.

conclusió principal és que, a més de les especificitats dels mercats consolidats de les empreses, el coneixement d'anglès sol ser considerat suficient per al context global. La ponència de Gudauner analitza els resultats d'un estudi del mercat laboral al Tirol del Sud. De manera semblant als resultats de l'estudi català, revela una disposició general a utilitzar les llengües locals, alemany i italià, mentre les empreses amb activitats exportadores passen a l'anglès per a aquest darrer àmbit. A diferència de l'estudi català, afirma que són simplement les forces del mercat, més que qualsevol política, el que determina l'orientació lingüística d'una empresa. D'acord amb altres estudis, identifica una tendència entre les empreses a externalitzar el cost de l'aprenentatge de llengües. La ponència de Tinsley se centra en la tasca del grup de treball de la UE "Llengua per l'ocupació". Com era d'esperar, aquest grup ha arribat a la conclusió que el mercat laboral demana cada vegada més treballadors plurilingües per a una gran varietat de llengües, i que aquest coneixement lingüístic és addicional a altres

capacitats. Crítica l'absència d'aprenentatge relacionat amb el treball i l'efecte que això té en els formadors. S'ha buscat un diàleg preferent entre l'empresa i l'educació. En aquest sentit, es destaca l'afirmació de Vogel que l'economia global demana individus capaços de comunicar-se més enllà de la seva llengua i cultura materna. Novak constata que el domini de llengües constitueix un avantatge per a aconseguir feines més ben remunerades, mentre l'opció lingüística a la direcció d'empreses i en accedir a un nou mercat té a veure amb l'èxit comercial de l'empresa. Afirmar que el vincle amb determinades llengües i l'opció lingüística a l'empresa i al lloc de treball canvien constantment a mesura que canvia la relació entre el global i el local.

L'atenció passa a centrar-se en maximitzar l'educació superior per a la major part possible de la població. S'ha format una nova "intel·lectualitat de masses", i això planteja la qüestió de com transformar la universitat en una organització d'aprenentatge. L'economia del coneixement no es limita a demanar-mà d'obra ben formada, sinó persones formades d'una determinada manera, centrada en la importància de la reflexivitat. Això mena a un nou debat sobre la naturalesa de les capacitats i els paràmetres associats. Para esment en l'aprenentatge organitzatiu, que implica el treball, l'aprenentatge i la participació en grup o relacionat amb sistemes dins de "nous conceptes de producció". Això duu a l'argument que millorar la base de les competències d'aprenents individuals remet a la promoció de cultures o subcultures d'aprenentatge organitzatiu i a la millora del rendiment laboral col·lectiu i del domini col·lectiu dels processos de producció. L'organització de l'aprenentatge és aquí un concepte clau. Noves aliances d'aprenentatge centrades en els processos de treball i noves formes de cooperació basada en xarxes poden oferir noves possibilitats per a desenvolupar l'espai didàctic per a aspectes contextuals més amplis. La centralitat d'aquest argument per a les universitats rau en què, com molts de nosaltres sabem, les universitats són encara ben lluny de ser organitzacions d'aprenentatge.

En aquest context, la ponència de Bradley destaca que el model ortodox d'innovació tendeix a ser lineal, on la recerca fonamental duu a la comercialització a través de la transferència tecnològica. A la seva ponència, Jorna ens recorda que, malgrat que el coneixement s'expressi en i mitjançant la llengua, la transferència de coneixement rarament debat la llengua. Una qüestió central gira al voltant de la variació de la constitució de coneixement dins la llengua. Afirmar que a nivell individual, el mateix coneixement pot expressar-se en llengües diferents. Per altra banda, la ponència de Glyn Williams insisteix que la cultura intervé en la constitució del discurs i, per tant, del coneixement.

iv. La triple hèlix: Si el procés laboral està sotmès a un canvi relacionat amb l'aspecte social i la seva constitució, aleshores hauria d'haver-hi una resposta paral·lela per part de l'empresa. Això inclou parcialment un nou sentit de responsabilitat corporativa. En part, és una mesura de la triple hèlix com a característica dels nous entorns empresarials. Reforça el compromís de l'empresa amb el seu entorn local, encara que la seva capacitat productiva sigui d'abast global. A més, les empreses esdevenen més efectives. Això es produeix recollint, compartint, difonent i millorant el coneixement corporatiu que possibilita millors productes i serveis i processos comercials centrats en el client.

PER ALS ESTUDIANTS DE LLENGÜES, L'“ANY A L'ESTRANGER” PROPORCIONA EL CONTEXT IDEAL PER A DESVOLUPAR QUALITATS EMPRESARIALS I UNA OPORTUNITAT PER A INNOVAR.

La triple hèlix és objecte de la ponència de Muursepp, que afirma que la necessitat universal de diversitat com a fonament de l'autoorganització i del desenvolupament

EL CONEIXEMENT S'EXPRESSA EN I MITJANÇANT LA LLENGUA, PERÒ LA TRANSFERÈNCIA DE CONEIXEMENT RARAMENT DEBAT LA LLENGUA; A MÉS, LA CULTURA INTERVÉ EN LA CONSTITUCIÓ DEL DISCURS I, PER TANT, DEL CONEIXEMENT.

ha d'incorporar l'obertura i la flexibilitat exigides per l'economia del coneixement. Per això, la diversitat lingüística és essencial. Defensa la universitat com a sistema estructuralment estable. És flexible, al mateix temps que conserva la seva estructura bàsica. També afirma que l'educació superior estatal continua centrant-se en la llengua d'estat, mentre reconeix cada vegada més la llengua global. El tercer component que completa la seva visió és la llengua regional. Aquesta estructura, assegura Muursepp, hauria d'ampliar-se als altres dos components de la triple hèlix. Aquesta qüestió és objecte de la ponència de Gibson, que destaca que molts acadèmics consideren que fan prou basant-se en l'enfocament ortodox, centrat en la recerca acadèmica i en l'ensenyament de qualitat. La majoria de disciplines no incorporen l'empresa al pla d'estudis. La majoria d'escoles de negocis se centren en presentar coneixement a través d'un currículum personalitzat, tot ignorant el desenvolupament de la persona. No n'hi ha prou amb limitar-se a oferir solucions "pegot" sobre mòduls existents o proporcionar activitats sense relació amb cap mòdul. Les capacitats innovadores transmiseses han de ser utilitzades per a ensenyar els estudiants a innovar, a negociar venent la formació empresarial a un públic generalment negatiu. Representa un enfocament de màrqueting centrat en les necessitats i en les preocupacions de cada disciplina i la seva relació amb l'evolució professional més recent. Resulta en un enfocament personalitzat, associat amb el desenvolupament d'un exercici reflexiu que mena al desenvolupament de capacitats. Per als estudiants de llengües, l'"any a l'estranger" proporciona el context per a assumir el repte de desenvolupar qualitats empresarials.

L'èmfasi en l'aprenentatge a partir de la pràctica i en l'aprenentatge permanent crea un interès renovat en les beques de formació, esmentades a la ponència de Böttger. Aquestes beques haurien de comprendre períodes vinculats a tots tres components de la triple hèlix. Les empreses s'adrecen cada vegada més a les universitats per a formació en llengües al treball. Això ha d'incloure la col·laboració entre professors de llengües, lingüistes aplicats, sociòlegs i economistes. Tot plegat emana clarament de la ponència, que destaca que les empreses s'estan adreçant de manera més intensa a les universitats en cerca de mòduls de llengües estrangeres basats en la recerca per a sensibilitzar els seus treballadors per la complexitat de la comunicació en entorns laborals multilingües. La qüestió central de la ponència de Böttger gira al voltant de les possibilitats que l'educació de base empírica té de tractar els diferents usos pragmàtics de l'anglès a través de tot el ventall de variants d'aquesta llengua determinades culturalment. Mentre destaca els equips de transferència de coneixement que inclouen aliances entre ES i empresa, la contextualització de la llengua i de l'economia del coneixement requereix un escenari encara més ampli. En aquest sentit, la ponència de Bradley subratlla que la creativitat i la innovació tenen el major potencial si l'entorn d'aprenentatge estimula un fort sentit de lloc, mentre la diversitat que abasta les llengües global i local juga un paper important. La seva ponència se centra en el tipus d'aprenentatge de llengües que sensibilitza el treballador per la complexitat de la interacció en entorns laborals multilingües basats en el treball en equip. De manera semblant, Glyn Williams afirma que les aliances d'aprenentatge centrades en

els processos laborals i les noves formes de cooperació basada en xarxes poden oferir noves possibilitats de desenvolupar l'espai didàctic per a qüestions contextuais més àmplies.

A la seva ponència, Jorna estudia la relació entre gestió multiconeixement i llengua. No concep el coneixement ni la llengua com a producte, procés o servei, i en aquest sentit, la falta de tangibilitat desmenteix la construcció de qualsevol dels dos segons les idees de l'economia neoclàssica. Indica que el concepte de gestió del coneixement representa l'organització del coneixement de

TOT I QUE LES ESTRATÈGIES DE RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA (RSC) ENCARA EXCLOUEN SISTEMÀTICAMENT LA LLENGUA, LA GESTIÓ DEL MULTILINGÜISME A TRAVÉS DE LA RSC POT SER UNA MANERA INNOVADORA DE CREAR VALOR PER A TOTS ELS AGENTS QUE PARTICIPEN EN EL PROCÉS PRODUCTIU.

l'empresa de manera anàloga a l'organització del personal, cosa que imposa restriccions en els processos laborals.

Aquestes idees són coincidents amb l'argument de Bradley, que afirma que el valor corporatiu té lligams cada vegada més estrets amb actius intangibles com les relacions amb el client i les marques, i que cobra importància la creació de significat, l'estimulació de la identitat i la presentació d'experiències, mentre l'internet fa més mòbils i negociables els béns intangibles. Aquest enfocament de la gestió contrasta amb la visió de la responsabilitat social corporativa (RSC) presentada a la ponència de Canyelles, que destaca que la llengua és sistemàticament exclosa d'aquest aspecte de la gestió. Afirma que la gestió del multilingüisme a través de la RSC permet una manera innovadora de crear valor per a tots els agents que participen en el procés productiu. El més destacable en comparar les dues ponències és la manera diferent de concebre la "llengua" i el "multilingüisme" en els respectius discursos. Per a Bradley, el multilingüisme és mal•leable, dinàmic i constructiu, mentre que Canyelles el considera un recurs fix que exigeix una gestió per a minimitzar el conflicte. Aquestes dues concepcions no són una simple manifestació dels enfocaments disciplinaris dels respectius autors, sinó del context cultural i polític en què actuen.

Atès que els agents principals de l'economia del coneixement contracten cada vegada més els seus treballadors a nivell global, entre l'atenció centrada en les relacions de triple hèlix i la competència entre universitats pels lucratiu estudiants "estrangers" que paguen matrícules, la universitat del futur podria compartir costos a través de tota la triple hèlix. Si això arriba a ser el cas, l'educació haurà d'adaptar-se més a les necessitats de les principals empreses de l'economia del coneixement, tot considerant les relacions que aquestes empreses tenen amb el govern. Tanmateix, donat el que s'ha dit abans sobre la pèrdua de sobirania i l'obertura de l'educació i de l'empresa al món, es tractarà d'una nova forma de govern, no necessàriament relacionada amb un sentit de lloc.

Les noves pedagogies aspiren a ajudar els aprenents a crear els seus propis mapes de significat, mentre els proporcionen l'experiència i les capacitats per a gestionar el seu propi aprenentatge. Això queda palès en el concepte de "pràctic reflexiu", en la manera de desenvolupar capacitats i coneixement entre i mitjançant "comunitats de pràctics" (Lave i Wenger, 1991) i de compartir el coneixement en organitzacions (Nonaka i Konno, 1998) o en xarxes distribuïdes basades en la pràctica (Brown i Duguid, 1998). La reflexivitat representa interrogar-se constantment perquè es fan les coses com es fan i buscar actuacions alternatives. Bradley ho amplia, mostrant que el pensament és més aviat sistèmic que no pas lineal, més integratiu que no pas fragmentari, que el procés té més de causa-efecte i que, per tant, hi ha una necessitat d'intensificar la interdisciplinarietat. No obstant, el coneixement a l'educació superior s'estructura en disciplines. Bradley destaca que en crear valor a base de vincular els aspectes social i cultural, un principi rector implicarà les arrels locals del context productiu, al mateix temps que fomentarà el context global.

Una de les conseqüències de la globalització és que l'estat ja no pot controlar els seus mercats de treball amb la mateixa efectivitat d'abans. Els mercats de treball estan trontollant a nivell mundial. L'augment del moviment de capital financer ve acompanyat per un moviment de capital humà. Els moviments demogràfics es tornen habituals, plantejant una sèrie de problemàtiques per als estats que continuen basant-se en els principis de la modernitat. Entre aquestes problemàtiques hi ha el paper de la traducció a la societat multiètnica del coneixement. Balibar (2004) considera que la llengua futura d'Europa no serà l'anglès, sinó la traducció. És cert que la traducció està esdevenint essencial per a la majoria de persones al món. Això ho destaca Johnston a la seva ponència, remarcant la intervenció de la traducció en la relació entre persones. En aquest sentit, considera que la intensificació de les relacions multiètniques significa que els estàndards interculturals i el cosmopolitisme assoliran més importància.

6. SIMPOSI E: APRENTATGE ELECTRÒNIC, TIC I LLENGÜES

Amb la internacionalització de la formació i de l'economia, estudiar i treballar a Europa exigeix més mobilitat, flexibilitat i experiència. Les TIC poden jugar un paper molt important per a preparar-s'hi. Els camps de la transmissió i la capacitat d'emmagatzematge no paren de millorar; el desenvolupament de sistemes de gestió de l'aprenentatge i d'autoria poden ajudar a augmentar el rendiment de l'aprenentatge. L'aprenentatge electrònic pot fer més efectiu i eficient l'aprenentatge de llengües si les plataformes tècniques funcionen i els continguts i sistemes de formació incorporats s'hi adapten adequadament.

S'han debatut les qüestions clau de l'aprenentatge de llengua i cultura amb suport tecnològic i del multilingüisme. Quines són les dimensions educatives de valor afegit de la tecnologia disponible i els mètodes basats en aquesta tecnologia? Com poden utilitzar-se de la millor manera, per exemple, la comunicació en línia o els intercanvis interculturals en línia per a millorar l'aprenentatge i l'ensenyament de llengües? Amb l'anàlisi dels sistemes existents d'aprenentatge electrònic i la seva aplicació didàctica, esperàvem definir paràmetres per a avaluar-los i fer recomanacions: quines tecnologies són complementàries i poden integrar-se, quins conceptes de formació poden adaptar-se, quins buits hi ha encara? La Comissió Europea podria aleshores definir els seus àmbits principals per a futures fases del procés d'aprenentatge de llengües.

Acabem de pressuposar que la nova economia coexisteix amb l'economia de l'era industrial. En la transició de l'una a l'altra, hi ha exemples de tecnologies i de sistemes socioeconòmics "tancats" a trajectòries de desenvolupament relativament restringides, en l'anomenada "dependència de trajectòries". Les noves tecnologies tenen un paper cabdal en l'articulació entre la nova economia i l'antiga. Ofereixen noves possibilitats, no sols per a una sèrie d'activitats, sinó també per a la seva explotació comercial. Constitueixen el nucli de la nova economia.

Dit de manera simple, es pot afirmar que les noves tecnologies permeten, en primer lloc, un treball en xarxa dels individus i de les organitzacions a través de l'espai d'una manera fins ara limitada i, en segon lloc, obrir les possibilitats d'agregar i accedir a materials digitals que poden ser utilitzats de noves maneres. Evidentment, aquestes formulacions tan simples oculten una complexitat de possibilitats i d'oportunitats explotables. Les noves tecnologies modifiquen les relacions de temps-espai, permetent transaccions ràpides a través de grans distàncies. Inevitablement, també contribueixen a reconfigurar la relació entre el temps, la persona i el lloc. Al mateix temps, integren un gran nombre de persones en agregats que estableixen vincles amb determinades funcions i activitats. Tenen el potencial per a crear noves formes de comunitats que no requereixen una interacció presencial associada amb la concepció sociològica ortodoxa de "comunitat". El simposi de Barcelona se centra en dos temes predominants: l'ús de les noves tecnologies per a l'aprenentatge i la integració de la tecnologia lingüística a la indústria cultural. Començarem pel primer.

NEW TECHNOLOGY

Coordinen l'economia

Comunitats en xarxa

Transformen pràctiques/organització econòmica

Accés a materials – inclouen tecnologia mòbil

Enteses com a estructura social però mal-leables

i. Tecnologia i aprenentatge: La ponència de Pachlerens recorda que l'ús de les noves tecnologies per a l'aprenentatge planteja una sèrie de qüestions, inclosos la percepció de l'aprenentatge, la importància de la cultura per al procés d'aprenentatge, els processos mediadors associats a la llengua i a la comunicació i l'existència de vincles particulars amb l'aprenentatge de llengua i cultura. Algunes d'aquestes qüestions prenen un caire diferent quan hi entren en joc les noves tecnologies. El punt fort d'aquesta ponència rau en com s'hi integra el concepte d'aprenentatge mòbil en el marc sociològic esmentat abans, en què l'individu assumeix la responsabilitat del seu aprenentatge. El coneixement és distribuït entre les persones, comunitats i institucions involucrades en l'intercanvi obert de coneixement en crear coneixement nou. Ens recorda que una qüestió central afecta la selecció de l'equipament precís per a assolir l'impacte desitjat.

LA TECNOLOGIA MÒBIL S'INTEGRA EN UN MARC SOCIOLÒGIC EN QUÈ L'INDIVIDU ASSUMEIX LA RESPONSABILITAT PEL SEU APRENTATGE.

Aquesta ponència encaixa perfectament amb la de Prats i Serra, centrada en el Servei de Llengües de la Universitat Autònoma de Barcelona. Destaquen la necessitat perquè el servei s'adapti d'acord amb l'evolució tecnològica i expliquen com es poden fusionar diferents

tecnologies. Reconeixen que les aliances i les xarxes estan esdevenint cada vegada més importants per a desenvolupar i oferir ensenyament de llengües en línia.

Les plataformes d'aprenentatge més ortodoxes que inclouen l'ús de tecnologies d'emmagatzematge i recuperació, llocs interactius i nous espais de debat han sigut tractades per Hegedus i Pšenakova; Gelan; Vall-Llovera i Puigdevall; Van der Meer; i Dokus. Algunes d'aquestes ponències, incloses les de Rehbein, Vall-Llovera i Puigdevall així com Gelan, tracten concretament la relació entre llengua i educació a distància. Aquestes eines estan sent impulsades per plataformes mòbils centrades en la ubiqüitat dels avantatges més recents de la tecnologia mòbil de tercera i quarta generació. Ajuden a superar el problema de les pràctiques de l'ensenyament tradicional, basades en informació descontextualitzada, coneixement indirecte i abstracte i experiències de segona mà, tot plegat confinat a l'aula. L'aprenentatge pot passar a integrar-se en la vida diària, centrant-se en la interacció contextualitzada i situada, que pot incloure l'aspecte personal així com l'experiència i el coneixement dels seus participants. Això té una particular ressonància per a la comunicació intercultural, ja que permet als participants d'entendre com altres persones, situades en contextos globals diferents, perceben, analitzen i produeixen coneixement situat. Pot fomentar les capacitats de negociar diferències lingüístiques i culturals a través de grups disperss, millorant d'aquesta manera la competència en comunicació intercultural. De manera semblant, Van der Meer destaca que els mitjans socials poden animar els parlants de llengües minoritàries a ampliar el seu repertori de pràctiques lingüístiques.

La tecnologia mòbil adquireix una importància especial si acceptem, d'acord amb la tesi del pas de la modernitat a la modernitat reflexiva, que les responsabilitats per la construcció de significat i la gestió de risc han sigut transferides de l'estat i les seves institucions a l'individu, esdevingut un consumidor de serveis oferts per un mercat global. Els canvis actuals d'autoritat en i sobre l'educació, els canvis al consum i a la producció, així com les característiques actuals del panorama dels mitjans de comunicació, inclosos la participació, la distribució, els continguts locals i globals, la ubiqüitat i la multimodalitat, són fonamentals per a conceptualitzar l'aprenentatge mòbil. L'aprenentatge ha passat a ser entès com a procés d'"arribar a saber" i "ser capaç d'actuar amb èxit a i a través de" nous contextos i espais d'aprenentatge en canvi constant. És socioculturalment vinculat i contingut pel que fa a un seguit de factors. D'acord amb la percepció de com el dialogisme insisteix en la naturalesa constantment canviant del

significat, el procés interactiu és un procés d'aprenentatge persistent. El sentit augmentat de reflexivitat permet al món mundà de convertir-se en tot un seguit de contextos d'aprenentatge que són millorats a través de la tecnologia mòbil. L'aprenent pot accedir al procés de significació en tota la seva riquesa i complexitat, aspirant a construir significat. L'ensenyament ja no és un procés d'oferta, sinó que esdevé molt més variable i ric. Una vegada més, identifiquem efectes de la relació entre la tecnologia i l'activitat social en la modificació persistent d'un seguit de processos socials.

És potser inevitable que l'ús de les noves tecnologies s'articuli amb la creació d'entorns d'aprenentatge que remetent a conceptes no directament relacionats amb aquestes tecnologies. Així, l'ús dels conceptes d'"aprenentatge a partir de la pràctica" i "comunitats de pràctica" és debatut per Dooly a la seva ponència sobre tecnologies per a la formació de professors. Aquests dos conceptes se centren en la creació d'entorns de treball que incideixen en els processos vinculats de creació de comunitat i treball com a pràctica social. El context ortodox dels dos conceptes, que implica un sentit de treballar in situ i l'aprenentatge de pràctiques de treball com a pràctiques socials basades en la transformació del treball com a procés conscientment mediat en un procés que implica un lligam entre el coneixement tàctic i la pràctica social, és ampliat per l'ús del concepte i de les eines associades dels "mons virtuals". Queda obert fins a quin punt aquests conceptes poden servir com a base per a entorns de treball en línia que utilitzen la tecnologia lingüística per a superar la necessitat d'actuar de manera monolingüe.

De la mateixa manera, hom troba l'ús d'eines de comunicació social que no han sigut creades directament per a l'aprenentatge de llengües. Per exemple, l'ús de mons virtuals en tres dimensions com Second Life semblen particularment útils per a superar la falta de confiança de l'aprenent quan s'utilitzen per al joc de papers centrat en determinats contextos. La ponència de Swanstrom i Rontu mostra que la tecnologia s'ha utilitzat de manera molt efectiva per a crear entorns segurs, lúdics però autèntics per als aprenents.

Això remet a la qüestió de la relació entre el context social de l'aprenentatge o del treball i al concepte de tecnologia com a simple eina buida de qualsevol existència significativa. Si bé queda clar que és aquest context que fonamenta l'ús ortodox de les noves tecnologies, hi ha una idea que la pròpia tecnologia és un producte social, és a dir, com a producte de l'activitat humana, la tecnologia constitueix en certa manera una mena de discurs. El contingut discursiu imposa decididament restriccions sobre què es pot fer, què es pot dir i com s'ha de dir. De manera semblant, imposa límits als propis processos. En aquest sentit, condiona al grau d'"obertura" dels entorns i de les plataformes en qüestió.

ii. Indústries culturals: El segon tema del simposi se centra en el potencial de les indústries culturals i en el paper de la llengua en aquesta estructuració. Les noves estructures empresarials i laborals de la nova economia exigeixen una reorientació total de les relacions. Això pren dues formes. Primer, la relació entre institucions i empreses canvia, produint noves xarxes i relacions. En certa manera, involucra cada institució o empresa, que abandona el tipus d'autonomia que tenia a l'economia de l'era industrial. Els canvis subsegüents requereixen un treball considerable. Segon, el nou context també implica reestructurar i reorganitzar tot el procés de treball per a aprofitar el potencial per a la generació de coneixement. Es desenvolupen nous fluxos de treball. Aquests fluxos no sols integren les diferents característiques que conflueixen en la nova convergència d'activitats i d'institucions, sinó que també ajuden a satisfer la necessitat d'integrar el treball i la generació de coneixement. Els fluxos de treball haurien de funcio-

**EN CERTA MANERA, LA TECNOLOGIA
ÉS UN PRODUCTE SOCIAL I
CONSTITUEIX UNA MENA DE DISCURS
QUE IMPOSA RESTRICCIONS SOBRE
QUÈ ES POT FER, QUÈ ES POT DIR I
COM S'HA DE DIR.**

nar al voltant de noves formes de treball, amb noves estructures de relacions i nous entorns d'aprenentatge. Les noves tecnologies formen el nucli d'aquesta evolució, a mesura que es va guanyant una visió de conjunt del sector multimèdia.

La convergència de formes de mitjans de comunicació en multimèdia és deguda a l'aprofitament de materials que abans no es consideraven econòmicament explotables. A més, obre tot un seguit de possibilitats d'explotar aquests materials. Moltes regions tenen les seves pròpies institucions de producció i distribució audiovisual. També tenen sovint els seus arxius patrimonials en forma de museus, galeries i institucions relacionades que acullen diferents aspectes de la cultura material de la regió. Aquests han sigut tractats més aviat com a béns públics que sovint absorbeixen quantitats considerables de diners per a la seva conservació i ampliació. A vegades, també són tractats com a recursos educatius valuosos, però no solen ser considerats actius comercials valuosos, capaços de ser explotats com a part de l'economia regional. Això està canviant ràpidament a mesura que es fa palès el potencial de la integració de les capacitats dels nous mitjans amb aquests recursos culturals.

La mercantilització de la cultura significa que quelcom que pertany al domini públic és acotat, redefinit i incorporat a l'àmbit privat del comerç. Això, per la seva banda, implica treballar en formes preexistents per a desenvolupar nous treballs. Aquestes observacions tenen una ressonància particular per la manera com s'està mercantilitzant la cultura. Considerat en un context històric més ampli, el terme "domini públic" té una sèrie de significats denotatius i connotatius que transformen el domini públic artístic, intel·lectual i informatiu en un indret geogràficament separat, parts del qual són presumptes candidats a ser privatitzades. Però si veiem la cultura des d'una perspectiva diferent, arribarem a la conclusió que la seva especificitat és determinada per la seva distribució a través de l'espai social. Sigui quin sigui el cas, les formes culturals preexistents són reciclades constantment.

La síntesi de molts àmbits d'expertesa té a veure amb les capacitats informàtiques i estimula la producció de continguts i de serveis. Això crea moltes oportunitats per al creixement econòmic. Ja hi ha oportunitats per a la creació de nous sistemes d'entreteniment que poden arribar a un mercat global a un cost relativament baix. La clau rau en el vincle entre la innovació de productes i de processos (Williams i Kentz, 2003).

Aquesta indústria de continguts implica nous processos en el desenvolupament de continguts com a productes. Això inclou la mercantilització de béns que fins ara eren considerats d'escàs valor. Així, els materials museístics poden ser digitalitzats, i les proves de produccions cinematogràfiques o televisives reben el mateix tractament. Junts, aquests materials constitueixen el fons de grans arxius multimèdia que serveixen com a recursos per al desenvolupament de nous continguts. Aquest reciclatge pot tenir nombroses funcions. El potencial d'aquests ma-

terials per a determinades economies regionals és significatiu. L'estandardització i el treball preliminar ja estan portant a la creació d'un enorme arxiu de material cultural d'abast europeu. Això pot superar les limitacions imposades per l'àmbit restringit de materials disponibles dins de cada regió europea.

Les aliances de valor afegit insisteixen en dos components: el flux constant d'informació a través de l'aliança

i un fort sentiment de respecte i confiança mutus. També substitueix la integració vertical. Per tant, no insisteix gaire en la proximitat espacial. La cadena de valor inclou els diferents passos pels quals passa un bé o un servei, des de les primeres matèries fins al consum final. L'economia solia enfocar les transaccions entre les baules de la cadena com a relacions de proximitat o jerarquies de propietat comuna. Les aliances de valor afegit són una alternativa a aquests dos

LES ALIANCES DE VALOR AFEGIT, ON CADA AGENT DE LA CADENA DE VALOR PREN PART EN L'ÈXIT DE L'ALTRE, ESTAN BEN POSICIONADES PER A COMPETIR AMB ÈXIT A L'ECONOMIA DEL CONEIXEMENT.

tipus de relació. Les aliances on cada agent de la cadena de valor pren part en l'èxit de l'altre suporten una gran càrrega. En aquest sentit, és un fort argument a favor de centrar el desenvolupament de l'economia del coneixement en un concepte com aquest.

iii. Llengua, tecnologia i cultura: Sorgeixen dues qüestions: la necessitat d'entorns de treball en línia i la integració de grups de treball en un tot coherent en l'espai. Ambdues es basen fortament en la llengua. Es pot dir que alguns productes digitals accedeixen a un mercat estructurat per la llengua en el sentit que es tracta de productes aplicables només a parlants d'una determinada llengua. Evidentment, si s'utilitzen eines de traducció, juntament amb la sensibilitat cultural, el mercat s'obrirà més. Ja hem dit que les noves tecnologies forneixen la base per a crear un nou concepte de comunitat. La qüestió és si n'hi ha prou amb la traducció entre llengües com a tal per a crear aquesta entitat social. Com és possible articular la llengua i la cultura en un procés com aquest? La mateixa observació pot fer-se en relació amb els entorns de treball en línia. S'ha afirmat que la importància de la llengua per a la creativitat es basa en l'accessibilitat precisament d'aquesta sensibilitat. Per consegüent, es perdrà molt amb l'ús de *linguae francae* dins les comunitats de pràctica en qüestió.

Més enllà d'aquesta preocupació de la comunicació multilingüe per a treballar amb arxius de cultura material hi ha la qüestió del comportament cultural, o la relació que guarda la cultura amb la construcció de significat compartit. Es tracta d'una qüestió esbossada al simposi inicial i, en menor mesura, al simposi de Belfast. La ponència de Linnar Viik en fa un repàs. Destaca que l'ús de la mateixa llengua i de la mateixa tecnologia no garanteix que es comparteixin significats semblants. Insinua que diferents tipus de pràctiques poden dur a una interpretació diferent de determinats significats, fins i tot dins la mateixa cultura. Si això és cert, obrirà una caixa de Pandora pel que fa al funcionament dels elements clau de la interacció en línia, tot i que la majoria de pràctics no semblen tenir present la centralitat de la cultura en les seves actuacions. Això palesa una concepció de la cultura com a manera de presentar-se d'un grup social per un costat i, de l'altre, com a narrativa i característiques històriques que intercedeixen en la construcció de significat, compartides pels membres d'un grup ampli percebut com a comunitat. També destaca la necessitat de desenvolupar estratègies organitzatives a llarg termini que donin cabuda a la durada limitada de la vida útil de les tecnologies.

Hi ha una necessitat de transformar aquesta visió de la gestió dels actius de mitjans i del desenvolupament d'una cadena de valor digital en unes estratègies comercials i tècniques concretes. El producte de la transformació ha d'abastar el valor dels diferents recursos com a recursos regionals, sense excloure les empreses regionals de l'ús d'aquests recursos per motius d'efectivitat de cost. Els actius digitals regionals poden ser venuts o usats per a crear més valor en forma de nous continguts. Aquest potencial pot esdevenir realitat mitjançant la fusió de la indústria de la traducció amb el sector multimèdia i la unió de nodes regionals.

Aquesta qüestió constitueix la idea principal de la ponència de Pawlowsky, que tracta la relació entre la iniciativa catalana per a crear un arxiu cultural digital regional, que ja està en marxa i s'ha vinculat amb el "Clúster d'Indústries de la Llengua", una associació de 25 empreses al servei de la producció de continguts amb les eines lingüístiques necessàries. Això podria servir com a plataforma important per al treball futur d'EUNOM, donant cabuda a altres estructures transregionals de triple hèlix en aquest sector.

**UN ENFOCAMENT DE TRIPLE HÈLIX
PER ALS CLÚSTERS REGIONALS
EMERGENTS DE LES INDÚSTRIES DE
LA LLENGUA PODRIA IMPULSAR
ELS MERCATS LABORALS I LES
ECONOMIES LOCALS.**

7. CONCLUSIÓ

La sèrie de simposis ha permès un procés de reflexions contínues relacionades amb qüestions clau al voltant de la llengua i la cultura a la societat. Aquest procés ha estat assistit per l'extens període de realització del projecte. L'estructuració de la llengua està canviant, passant d'una forma determinada per les restriccions institucionals dels sistemes estatals a una base de comunicació molt menys condicionada. També està canviant l'educació superior, passant d'un procés d'il·lustració per a una part limitada de la població d'un país a constituir una base d'integració a l'economia global, gestionada per les empreses i per l'estat. Aquesta anàlisi implica que hi ha en marxa un procés que requereix un seguit de canvis que afecten directament l'educació superior. Aquests canvis impliquen una intensificació del vincle amb l'empresa i el govern; una major atenció en la llengua per a la creativitat; assegurar que sorgeixi una nova gestió de les demandes de l'economia global i del paper canviant que hi juga la llengua (sense oblidar les demandes d'individus i de la societat en el seu conjunt pel que fa al seu benestar immaterial); reconèixer fins a quin punt les TIC obliguen a canvis, al mateix temps que es demana una creativitat en relació amb el seu paper i les seves funcions; i el nou rumb de l'aprenentatge que hem presentat. Aquests canvis i desenvolupaments ajuden a determinar i a contextualitzar l'àmbit i la direcció de la recerca futura. Els canvis desitjats no seran fàcils d'acomplir, ja que requereixen canvis profunds en el pensament ortodox de l'educació superior, canvis fonamentats en bases disciplinàries; en l'empresa i la seva actuació centrada en la productivitat i el benefici a costa d'una percepció de la nova economia; en professors les carreres de qui s'han basat en l'antiga manera de pensar; etc. És aquest canvi d'afiliació que guia les següents recomanacions.

8. RECOMANACIONS

1. Cal més recerca en processos lingüístics centrats en la creativitat i en les capacitats associades.
2. Cal integrar aliances de triple hèlix i fer que copsin la importància de la llengua com a eina explícita i com a procés subjectiu.
3. Cal millorar el procés educatiu en aquestes aliances.
4. Cal canviar la naturalesa de l'aptitud laboral per a incorporar-hi l'economia del coneixement i la seva relació amb la llengua com a capacitat de procés.
5. Cal millorar el procés perquè els empresaris s'adaptin al paper inherent de la llengua i de la seva empresa i puguin iniciar un diàleg amb l'educació superior perquè satisfaci les seves necessitats.
6. Cal trencar la naturalesa disciplinària de la gestió del coneixement a l'educació superior, garantint que es promogui el paper de la llengua.
7. Cal fer recerca per a explorar la relació entre la dinàmica de grup multilingüe, la construcció de significat i la innovació.
8. Cal reunir especialistes líders per a reorientar l'aprenentatge i l'ensenyament de llengües a la vista dels canvis socials i globals.
9. Cal desenvolupar i elaborar entorns multilingües d'aprenentatge en línia.
10. Cal fomentar l'obertura dels sistemes de gestió lingüística basats en els principis de justícia en lloc de limitar-se a les llengües europees i/o d'estat.
11. Cal integrar l'empresa en l'educació superior, tant per part de la pròpia universitat com en les relacions amb l'empresa. Això augmentarà per si mateix la sensibilització per les qüestions lingüístiques.
12. Cal que les institucions d'ES considerin les necessitats i els desigs del personal d'humanitats, dels investigadors, dels estudiants, etc. a l'hora d'avaluar i redissenyar polítiques multilingües i pràctiques plurilingües a les universitats.
13. Per als entorns de treball en línia, cal establir l'objectiu d'elaborar la tecnologia que permeti treballar en qualsevol llengua però usant una o poques *linguae francae* que garanteixin la compatibilitat de significat.
14. Cal fer recerca per a establir una tipologia de models de multilingüisme a les institucions d'educació superior.
15. Calen cursos de postgrau a les institucions d'educació superior sobre la gestió del multilingüisme i de la multiculturalitat, així com una interacció amb els cursos existents per a desenvolupar projectes conjunts.

9. BIBLIOGRAFIA I LITERATURA D'APROFUNDIMENT

- BECK, U. (1998): *Democracy Without Enemies*. Cambridge, Polity.
- BALIBAR, E. (2004): *We, The People of Europe*. Princeton, Princeton UP.
- BOLTANSKI, L. (2009): *De La Critique: Précis de sociologie de l'émancipation*. París, Gallimard.
- BROWN, J.S. i P. DUGUID (1998): *Organizing knowledge*. *California Management Review*, 40 (3): 90-111.
- CILT (2006): *ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*. Comissió Europea, DGE&C.
- CONSELL D'EUROPA (2000): *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge University Press.
- DELORS, Jacques (President de la Comissió) et al. (1999): *Learning. The Treasure Within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Highlights*. Unesco Publishing. 46 pp. URL: http://www.education.unesco.org/educnews/delors/delors_e.pdf
- DE MAURO, Tullio (1971): *Introduzione alla semantica*, 4ª edizione, Laterza, Bari.
- DE MAURO, Tullio (1972): *Senso e significato. Studi di semantica teorica e storica*, Adriatica, Bari.
- DE MAURO, Tullio (1974): *Il plurilinguismo nella scuola e nella società italiana, a Aspetti sociolinguistici dell'Italia contemporanea, Atti dell'VIII Congresso internazionale di studi della S.L.I., Edició preliminar, Roma, pp. 16-27*.
- DE MAURO, Tullio (1974): *Per una educazione linguistica democratica, Il comune democratico*, 11-12, pp. 75-95.
- DONZELOT, J. (1991): *The Mobilisation of Society*. A G. Burchell, C. Gordon i P. Miller (eds.): *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago, U. Chicago Press.
- FOUCAULT, M. (1994): *Dits et Ecrits*. París, Gallimard.
- FOUCAULT, M. (2004): *The Birth of Biopolitics: Lectures at the College de France 1978-1979*. Nova York, Palgrave.
- HABERMAS, J. (1996): *Three Normative Models of Democracy*. A.S. BENHABIB (ed.): *Democracy and Difference: Contesting the Boundaries of the Political*. Princeton, Princeton UP.
- HARDT, M. i A. NEGRI (1994): *Labor of Dionysus: A Critique of the State-Form*. Minneapolis, U. Minnesota Press.
- HARDT, M. i A. NEGRI (2000): *Empire*. Harvard UP.
- JESSOP, B. (2002): *The Future of the Capitalist State*. Cambridge, Polity.
- KELLY, M. et. al. (2004): *European profile for Language Teacher Education*. Brussel•les, DGE&C.
- LAUSCOMES, P. i P. LE GALES (2005): *Gouverner par les Instruments*. París, Sciences Po.
- LAVE, J. i E. WENGER (1991): *Situated Learning – Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge, CUP.
- LETPP (2011): *Languages in Europe: Towards 2020. Analysis and Proposals from the LETPP Consultation and Review*, The Languages Company. URL: http://www.languagescompany.com/images/stories/docs/resources/letpp_languages_in_europe.pdf
- NONAKA, I. i N. KONNO (1998): *The Concept of 'Ba': Building a Foundation for Knowledge Creation*. *California Management Review* 40 (3), pp. 40-54.

- PERINI, N. (1985): La formazione iniziale e la formazione in servizio degli insegnanti di lingue straniere nei paesi della C.E.E.: analisi comparative. Udine, Benvenuto Editore.
- PERINI, N. (cur.) (1993): Nuovi modelli di educazione linguistica. Udine, Kappa Vu.
- ROSE, N. (1996): Governing "Advanced" Liberal Democracies. A. A. Barry, T. Osborne i N. Rose (eds.): Foucault and Political Reason. Londres, UCL Press.
- SCHIAVI-FACHIN, S. (cur.) (2003): L'educazione plurilingue. Dalla ricerca di base alla pratica didattica. Udine, FOR UM.
- TOURAINÉ, A. [1997]: Pourrons-nous vivre ensemble? París, Fayard.
- WALTERS, W. i J.H. HAAHR (2005): Governing Europe. Discourse, governmentality and European integration. Esp. Cap. 6: Benchmarking Europe: Advanced liberalism and the open method of coordination, pp. 114-136. Londres i Nova York, Routledge.
- WENGER, E. (1997): Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity. Cambridge, Cambridge UP.
- WILLIAMS, G. (2010): The Knowledge Economy, Language and Culture. Clevedon, Multilingual Matters.
- WILLIAMS, G. i D. MORRIS (1999): Language Use and Language Planning: Welsh in a Global Age. Cardiff, University of Wales Press.
- WILLIAMS, G. i M. BRITT-KENZ (2003): Technology and Economic Development in the Periphery. Tripodos 14, pp. 101-123.
- WILLIAMS, G., M. STRUBELL i G.O. WILLIAMS (2011): Trends in European Language education. Language Learning Journal. DOI: 10.1080/09571736.2011.567355
- WILLIAMS, G., M. STRUBELL, S. VILARÓ i G.O. WILLIAMS (2006): The Diversity of Language Teaching in the European Union. Brussel•les, DGE&C. http://ec.europa.eu/languages/documents/study_diversity_en.pdf.
- WITTGENSTEIN, Ludwig (1986): Philosophical investigations, trad. G. E. M. Anscombe. Oxford, Basil Blackwell.

ANNEX

Ponències presentades als cinc simposis temàtics

1r SIMPOSI sobre “Professors de llengües: formar per a un nou paradigma” (Udine, 7-8 de setembre de 2010)

1. Prof. Tullio di Mauro (Università “La Sapienza”, Roma). Le lingue dell'insegnamento: qualche nota preliminare.
 2. Dr. Michael Kelly (University of Southampton). Towards a pluralist paradigm for Language teacher education.
 3. Dra. Lucija Čok (Primorska U. Koper). La dimensione interculturale nell'insegnamento della lingua/ The Intercultural Dimension of Language Teaching. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/COK_EN.pdf (anglès); http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/COK_IT.pdf
 4. Dr. Eugene McKendry (School of Education, Queen's University Belfast, Irlanda del Nord). The Challenge of the new paradigm of Curriculum Review. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Eugene_McKendry_The_Challenge_of_the_new_paradigm_of_Curriculum_Review.pdf
 5. Dr. Norman Pachler (Institute of Education, University of London). Preparing to Teach in Multilingual/ Multicultural / Ethnically Diverse Contexts.
 6. Dra. Karen Risager (Departament de Cultura i Identitat, Universitat de Roskilde, Dinamarca). The Language Teacher Facing Transnationality. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Karen_Risager_The_Language_Teacher_Facing_Transnationality_posted.pdf
 7. Dr. Tünde Dökus (Universitat Corvîde Budapest). The Right Balance Integrating ICT into Traditional Teaching. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Tunde_Dokus_Abstract_Udine.rtf
 8. Dra. Sònia Prats (Universitat Autònoma de Barcelona). Multiculturalism and the Lingua Francain Language Teaching. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Sonia_Prats_Udine.rtf
 9. Dra. June Eyckmans (Departament de Lingüística Aplicada, Escola Superior Erasme de Brussel·les, Bèlgica). Innovation in language teacher education: fostering learner autonomy through phrasal awareness. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/June_Eyckmans_EUNOM_Udines_paper.rtf
 10. Dra. Encarnación Carrasco Perea (Universitat Autònoma de Barcelona). Le mot de la fin: rappels et questionnements. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Regard_E_CarrascoUdine2010.rtf
 11. Dr. Joseph Sheils (Divisió de Política Lingüística, Consell d'Europa). Greetings and invitation. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/100730_Joseph_Sheils_Council_of_Europexs_contribution_to_Udine.rtf
- Resum del relator: Dr. Glyn Williams (Centre for European Research, Wales) http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/RAPporteur_WILLIAMS.pdf

2n SIMPOSI sobre "Educació superior i recerca en multilingüisme: repte o oportunitat?" (Ljouwert, Frísia, Països Baixos, 18-19 de novembre de 2010)

La relació entre els nivells regional i global. El possible impacte de les universitats / recerca sociològica en relació amb el multilingüisme

1. Prof. Jochen Rehbein (Middle East Technical University, Ankara). Multilingualism through community languages – challenge or opportunity of Higher Education. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Abstract.Leeuwarden.Rehbein.final.pdf
2. Alastair Walker (Department of Frisian Studies / North Frisian Dictionary Centre, Universitat-Kiel). Multilingualism, the University Department and Minority Languages. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Alastair_Walker_to_publish.rtf
3. Prof. Mitja agar (Institut d'Estudis tnics, Universitat de Ljubljana). Diversity Management: A Tool for Development of Inclusive Collective Identities and Adequate Framework for Multilingual and Multicultural Societies. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Mitja_Zagar_to_publish.rtf

La possible aportaci3 de les universitats/EUNoM al desenvolupament de polítiques lingütiques a Europa

4. Dr. Jeroen Darquennes (Facultes Universitaires Notre-Dame de la Paix, Namur, Bèlgica). From-subject to object of transdisciplinary study. Reflections on the contribution of language(s) in higher education on the development and the implementation of European Language policy initiatives. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Jeroen_Darquennes_adaptat_per_autor.rtf
5. Dra. Rita Temmerman (Erasmushogeschool Brussel, Bèlgica). Plurilinguistic terminological competences in specialized domains: a competitive advantage? http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Rita_Temmermanx_Erasmushogeschool_Brussel.rtf
6. Dr. Alex Riemersma (Mercator Research Centre on Multilingualism and Language Learning, Ljouwert, Frísia, Països Baixos). Multilingualism for all: How to implement European Language Policy Development through Universities and Teacher Training to Primary and Secondary Education. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Dr._Alex_Riemersma_Mercator.rtf

La universitat multilingüe: política lingüística a nivell de la instituci3

7. Prof. Robert Dunbar (Professor Investigador Superior i Director, "Soillse" Sabhal M3r Ostaig/ UHIMI). A Unilingual Minority Language College in a Multilingual University: Sabhal M3r Ostaig. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/R_Dunbar_Abstract_09_11_10_to_publish.rtf
8. Dra. Irina Chongarova-Aron i Dra. Nadya Cherneva (Universitat de Plovdiv, Bulgaria). Multilingualism and Exclusion? A case study of international academic staff mobility. http://www.uoc.edu/opencms/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Dr._Irina_Chongarova-Aronx_Dr._Nadya_Chernevax_University_of_Plovdivx_Bulgaria.rtf
9. Dra. Heidi Rontu (Teknillinen korkeakoulu / Aalto University School of Science & Technology, Finlandia). Putting policies into practice. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Dr._Heidi_Rontux_Teknillinen_korkeakoulu_xAalto_University_School_of_Science_x_Technology.rtf

10. Dra. Cecilia Serra (Universitats de Ginebra i Lausana). Social Representations of Plurilingualism Policy and Academic Teacher Discourse at University Level http://www.uoc.edu/opencms/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Cecilia_Serra_to_publish.rtf

Resum de la relatora: Paola Fogar (Centro Internazionale sul Plurilinguismo, Università degli Studi di Udine). http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/PAOLA_FOGAR_-_Leeuwarden-_def_with_headers.pdf

3r SIMPOS sobre “*Gestionar societats i institucions multilingües i multiètniques*” (Koper, Eslovènia, 20-21 de juny de 2011).

Polítiques multilingües en zones de contacte: buits i qüestions de polítiques lingüístiques nacionals i internacionals a nivell local; demandes a nivell global i respostes, dimensió local de l'ús lingüístic

1. Paolo E. Balboni (Universitat Ca' Foscari, Venècia, Itàlia). The quality of multilingual policy in-contact areas. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/c01_BALBONI_to_publish.pdf
2. Paola Fogar. Multilingual policies, language use and plurilingual education in Friuli-VeneziaGiulia: projects and proposals. Abstract: http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Managing_multilingual_and_multiethnic_societies_and_institutions._abstracts.pdf, p. 3.
3. Kristin Tytgat (Erasmushogeschool Brussel, Bèlgica). Language Policy in higher education in-Flanders (Belgium): English in an academic context. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/c03_Tytgat.pdf
4. Peeter MÜRsepp (Tallinn University of Technology, Departament de Relacions Internacionals, Estònia). Trilingual University as the Model for the Future. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/c04_Muursepp_to_publish.pdf
5. Helen Kesonen (Tartu University, South-Estonian Language and Culture Research Centre, Estònia). Influence of Language Policy to the Local Languages. The Case of the VõruLanguage. Abstract: http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Managing_multilingual_and_multiethnic_societies_and_institutions._abstracts.pdf, p. 6.

Gestionar la diversitat lingüística al treball: economia global i dimensió local de l'ús lingüístic

6. Lid King (Director Nacional de Llengües, The Languages Company, UK). New models for-Multilingualism in Europe. Abstract: http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Managing_multilingual_and_multiethnic_societies_and_institutions._abstracts.pdf, p. 7.
7. Roxana-Maria Gâz (Universitat Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, Romania). Foreign Languages forEconomic Development: An overview of the Romanian labour market. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/c07_Gaz_to_publish.pdf
8. Peter Weber (Universitat de Munic, Alemanya). Economic decisions for language diversityat work. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/c08_Weber_to_publish.pdf
9. Sonja Novak Lukanovič (Institut d'Estudis Ètnics, Universitat de Ljubljana, Eslovènia). Abstract:http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Managing_multilingual_and_multiethnic_societies_and_institutions._abstracts.pdf, p. 10-11.

Nous espais per a la llengua i la identitat. Identitats múltiples dins la visió global de la cooperació política, social i cultural. Migració i cooperació

10. Colin H Williams (School of Welsh, Cardiff University, Gal•les, Regne Unit). New Spaces, Old Truths:Problematic Applications. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/

projectes/EUNOM/_resources/documents/c10_Williams_to_publish.pdf

11. Tomasz Wicherkiewicz. New languages, new identities... Language policy and development of new (?) ethnolects in Central Europe. Abstract: http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Managing_multilingual_and_multiethnic_societies_and_institutions._abstracts.pdf, p. 13.
12. Juliane House. English as a global lingua franca: A Threat to Multilingualism? Abstract: http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Managing_multilingual_and_multiethnic_societies_and_institutions._abstracts.pdf, p.
14. Resum del relator: Dónall Ó Riágain. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/c14_RAPPORTEUR.pdf

4t SIMPOS sobre “Multilingüisme a l'economia del coneixement: repàs dels mercats laborals i responsabilitat social corporativa” (Belfast, Irlanda del Nord, Regne Unit, 14-15 de novembre de 2011)

1. Glyn Williams (Centre for European Research, Regne Unit). Language and Work in the Knowledge Economy, pp. 2-15. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
2. Peeter Mürsepp (Tallinn University of Technology, Estònia). The Trilingual University and Knowledge Economy, pp. 119-122. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
3. Finbarr Bradley (Smurfit Business School, UCD, Irlanda). Nurturing innovation: Language Diversity as Advantage, pp. 16-26. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
4. David Johnston (Queen's University Belfast, Regne Unit). Translation, Mobility and Public Policy, p.27. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
5. Thomas Vogel (Europa-Universität Viadrina, Frankfurt an der Oder, Alemanya). Universities as Laboratories for Societal Multilingualism: Crossing Borders for a Global Future, pp. 28-32. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
6. Claudia Böttger (Universitat de Ciències Aplicades, Hamburg, Alemanya). Knowledge Transfer and Multilingual Business Communication, pp. 32-39. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
7. Karl Gudauner (Arbeitsförderungsinstitut / Institut per a la Promoció de l'Ocupació (AFIPL, Bozen/Bolzano, Itàlia). The effects of language skills on the job market and on firms in South Tyrol, pp. 39-62. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
8. Mairéad Nic Giolla Mhichíl (Fiontar, Dublin City University, Irlanda). Fiontar, pp. 63-70. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
9. Josep-Maria Canyelles (Director, Responsabilitat Global, Espanya). Linguistic Diversity within

- a Corporate Social Responsibility approach. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/10_CANYELLES_EN.pdf (anglès), http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/10_CANYELLES_Cat.pdf (català).
10. David Gibson (Queen's University Belfast, Regne Unit). Is "ELVIS" the answer? Developing an excellent Enterprise Education system for language students. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Gibson_4th_EU-NoM_Symposium.rtf.
 11. François Grin (Universitat de Ginebra, Suïssa). Language economics: How to meet the analytical challenges of globalisation. pp. 70-71. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
 12. Miquel Strubell (Universitat Oberta de Catalunya, Espanya). Multilingualism and the Global Economy in Catalan firms, pp. 72-95. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
 13. René Jorna (Fryske Akademy / Universitat of Groningen, Països Baixos). Knowledge, Knowledge Types and Sustainable Innovation: why the idea of a global economy is disadvantageous for the objective of realizing multilingualism, pp. 95-119 http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
 14. Teresa Tinsley (Consultora independent, Regne Unit). 'Languages for Jobs' in the EU, pp. 116-119. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf
 15. Sonja Novak-Lukanovič (Universitat de Ljubljana, Eslovènia). Language education and workplace. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/16_PAPER_-_S_Novak.pdf (esborrany)
 16. Sarah Cartwright (Consultora en educació, Regne Unit). From Ivory Towers to the Workplace: New Paradigms confronting Old Prejudice, pp. 15-16. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_ABSTRACTS_AND_PAPERS_7.rtf(abstract)
- Resum de la relatora: Heidi Rontu (Aalto University, Finlàndia). http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BELFAST_rapporteur-summary.pdf

5è SIMPOSI sobre "Aprentatge electrònic, TIC i llengües" (Barcelona, Catalunya, Espanya, 14-15 de maig de 2012).

Pàgina web del simposi: http://www.uoc.edu/symposia/eunom_symposium2012/index_eng.html

1. Linnar Viik (IT Kolledž on kaasaegne infotehnoloogia kõrgkool / Escola Estoniana de Tecnologies de la Informació, Tallinn, Estònia). Intercultural communication and ICT in the management of multicultural organizations. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Viik.

pdf

2. Norbert Pachler (Institute of Education, University of London, Anglaterra, Regne Unit). Mobile-assisted language learning. <http://www.slideshare.net/servusuk/mall-12938307>
 3. Tünde Dökus (Bölcsészettudományi Kar, Pázmány Péter Katolikus Egyetem / Facultat d'Humanitats i Ciències Socials, Universitat Catòlica Pázmány Péter, Piliscsaba, Hongria). Information and Communication Technologies in Language Teaching. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Dokus.pdf
 4. Cor van der Meer (Mercator Research Centre / Fryske Akademy, Ljouwert, Frísia, Països Baixos). NewMedia for Multilingualism: Practice and Research Questions. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/VANDERMEER.pdf
 5. Sònia Prats & Enric Serra (Universitat Autònoma de Barcelona, Catalunya, Espanya). Adapting to e-learning: The experience of the Language Service at the UAB. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Presentation_PRATS_EUNOM_BCN.ppt
 6. Montse Vall-Ilovera & Maite Puigdevall (Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona, Catalunya, Espanya). Multilingualism in distance learning: the case of the U.O.C. Some multilingual experiences in the virtual classroom.
 7. Anouk Gelan (Universiteit Hasselt / Universitat de Hasselt, Bèlgica). Intercultural communication in the Meuse-Rhine Euregio. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/EUNOM_Gelan_INTERCOM_2012.ppt (Powerpoint)
 8. Melinda Dooly (Universitat Autònoma de Barcelona, Catalunya, Espanya). I can even kite-surf!: Student-Teachers Engaged in 'Network Learning' / Puc fins i tot fer kite-surf: Professorat en Formació Participen en 'Aprentatge a la Xarxa'. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Dooly.pdf
 9. Taija Swanström & Heidi Rontu (Teknillinen korkeakoulu / Aalto University School of Science & Technology, Finlàndia). Using Virtual Worlds in Language Learning. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/opencms/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/Presentation_Swanstrom_Rontu.pptx
 10. Orsolya Hegedüs & Ildiko Pšenáková (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre / Universitat Constantí el Filòsof, Nitra, Eslovàquia). Using ICT in foreign language training for future teachers in linguistically mixed areas / Využitie IKT vo vyučovaní cudzích jazykov pre budúcných učiteľov na jazykovo zmiešanom území / Az IKT lehetőségeinek felhasználása a leendő tanárok idegennyelvi képzésében a nyelvileg vegyes területeken. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Psenakova.pdf
 11. Tenesoya Pawlowsky (Digitalent / Clúster d'Indústries de la Llengua, Catalunya, Espanya). «Clústerlingua». Abstract: http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/BARCELONA_ABSTRACTS_FIN.pdf, p. 8-9.
 12. Jochen Rehbein (Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Universitat Tècnica del Pròxim Orient, Ankara, Turquia). Integration of computer-assisted linguistic analysis of authentic discourse into the teaching of multilingualism. http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Rehbein.pdf
- Resum del relator: Daniel Cunliffe (Department of Computing and Mathematical Sciences, Faculty of Advanced Technology, University of Glamorgan, Gal·les, Regne Unit). http://in3.uoc.edu/opencms_in3/export/sites/in3/webs/projectes/EUNOM/_resources/documents/paper_Cunliffe.pdf

